

ANKARA UNIVERSITY
PRESS

ANADOLU ANATOLIA
JOURNAL OF THE ARCHAEOLOGY DEPARTMENT

Anadolu Anatolia 49, 2023, 113-155
DOI: 10.36891/anatolia.1371389

Araştırma Makalesi
Research Article

NYSA AD MAEANDRUM'DA ELE GEÇEN ROMA EYALET SİKKELERİ

Canan ÖZBİL¹

¹Sorumlu Yazar/Corresponding

Author: Canan Özbil
(Dr. Öğr. Üyesi),
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Fakültesi, Arkeoloji
Bölümü, Farabi Kampüsü.
67100 Zonguldak / TÜRKİYE
E-Posta: ozbilcanan@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3379-2860
ROR ID: <https://ror.org/01dvabv26>

Başvuru Tarihi/Submitted Date:

04.10.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:

01.12.2023

Yayın Tarihi/Published Date:

22.12.2023

Atıf/Cite as: Özbil, C. 2023.

"Nysa ad Maeandrum'da Ele Geçen
Roma Eyalet Sikkeleri."

Anadolu Anatolia 49: 113-155

DOI: 10.36891/anatolia.1371389

Anahtar Kelimeler: *Nysa ad Maeandrum, Roma Eyalet Sikkeleri, Sikke Buluntuları, Menderes Vadisi*

Öz: 20. yüzyılın başından itibaren Nysa ad Maeandrum'da aralıklarla yapılan çalışmalar, 1990'dan bu yana Ankara Üniversitesi ekiplerince sistematik olarak sürdürülmektedir. Kazı çalışmalarında ele geçen sikkeler ile kent ve çevresinde bulunan yüzey buluntuları, Nysa tarihine katkı sağlamanın yanı sıra bölgesel veya dönemsel olarak da sikke kullanımı ve dolaşımı hakkında fikir vermektedir. 1992 ile 2023 yılları arasında ele geçen 693 adet sikkeden 111'i Roma İmparatorluğu'na bağlı kentlerin darp ettiği Roma eyalet sikkeleridir. Tanımlanabilen sikkeler arasında çoğunluk Nysa'nın kendi darplarıdır. Yabancı sikkelerin çoğunluğunun Maiandros Vadisi ve çevresindeki kentlere ait olması dikkat çekicidir. Bu sikkeler bölgedeki önemli yol güzergâhlarının kullanımının nümismatik kanıtlarındandır. Ayrıca, Batı Anadolu'nun hem kıyı hem de iç bölgelerindeki kentlere ait sikkeler de ele geçmiştir. Romanya kıyısındaki Kallatis'in bir sikkesi ise yabancı sikkeler arasında en uzaktan geleni temsil etmektedir.

ROMAN PROVINCIAL COINS FOUND AT NYSA ON THE MAEANDER

Keywords: *Nysa ad Maeandrum, Roman Provincial Coins, Coin Finds, Maeander Valley*

Abstract: The excavations, which have been conducted intermittently in Nysa on the Maeander since the beginning of the 20th century, have been systematically conducted by Ankara University expedition since 1990. The coins from the excavations and the surface finds found in and around the city contribute to the history of Nysa, as well as gives an idea about the use and circulation of coins regionally or by period. Out of the total 693 coins were found between 1992 and 2023, 111 are Roman provincial coins struck by cities under the Roman Empire. Among the identifiable coins, the majority consists of Nysa's own coins. It is noteworthy that the majority of the foreign coins are from the cities located in the Maeander Valley and its surroundings. These are the numismatic evidence of the use of important regional routes. In addition, coins from both coastal and inland cities in Western Anatolia have also been found. A coin from Callatis on the Romanian coast represents the farthest among the foreign coins.

GİRİŞ¹

Nysa antik kenti günümüzde Aydın ilinin 30 km doğusunda, Sultanhisar ilçesinin yaklaşık 2 km kuzeyinde yer alır. Maiandros Nehri'nin (Büyük Menderes Nehri) kuzeyinde, Mesogis Dağı'nın (Aydın Dağları) güney eteğindeki derin vadilerin arasında konumlanan kent, Maiandros yakınında bulunmasına istinaden Nysa ad Maeandrum olarak anılır. Karia ve Lydia bölgeleri arasında doğal sınırları oluşturan bir bölgede bulunması nedeniyle kent, antik kaynaklarda olduğu gibi modern kaynaklarda da bazen bir Karia kenti bazense bir Lydia kenti olarak tanımlanır². Bununla birlikte Plinius, Ptolemaios, Strabon ve Stephanos Byzantios gibi antik yazarlar³ Nysa'yı bir Karia kenti olarak nitelemektedir.

MÖ 3. yüzyılın başlarında kurulan kent, muhtemelen MÖ 3. yüzyılın sonu-MÖ 2. yüzyılın başında Nysa adını almıştır⁴. Bu erken dönemlerden itibaren kent, hem Maiandros Vadisi'ndeki konumuna bağlı olarak hem de yaklaşık 3 km batısındaki Akharaka'da bulunan Plouton ve Kore Tapınağı sayesinde önem kazanmış, önce Seleukos, ardından Attalos ve Roma hakimiyetinde önemli bir eğitim ve kültür merkezi olarak gelişmiştir⁵. Augustus Dönemi'nden itibaren, özellikle MS 2. yüzyıldaki güçlü mimarisıyla dikkat çeken Nysa, Provincia Asia'nın önde gelen kentlerinden biri olmuştur. MS 3. yüzyıl ortalarından itibaren imparatorluğun giderek zayıflayan siyasi ve eko-

¹ Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Zeynep Çizmeli Öğün danışmanlığında tamamlanan "Nysa Sikkeleri" adlı doktora tezi kapsamında, Nysa'nın Hellenistik Dönem ve Roma İmparatorluk Dönemi sikkedarları ile Nysa kazılarında ele geçen sikkeler buluntuları değerlendirilmiştir. Bu makaleye konu olan Roma Eyalet sikkelerinin bir kısmı (1992-2015 buluntuları) söz konusu tez kapsamında ele alınmıştır. Özbil 2017, 573-584 (N9-N77), 646-658, 725-732.

² Antik kaynaklar, yazıtlar ve modern literatürde Nysa'nın konumu ve hangi bölgede olduğuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Gökçalp Özdiil – Akdoğu Arca 2022a, 40-42. 19. yüzyıl numismatik yayınlarında Nysa genellikle bir Karia kenti olarak ele alınmışsa da, B. V. Head'in 1887'de yayımladığı *Historia Nummorum. A Manual of Greek Numismatics* adlı eserinde ve bundan sonraki kataloglarda Lydia bölgesi altında sınıflandırılmıştır. Özellikle antik çağ numismatiği için temel referans kaynakları olan *Sylloge Nummorum Graecorum* ve *Roman Provincial Coinage* serilerinde Nysa bir Lydia kenti olarak ele alınır.

³ Plin. *nat.* V.XXIX.108; Ptol. V.2.18; Strabon XIV.1.1 ve XIV.1.43-48; Steph. Byz. "Nysa" maddesi. Yakın geçmişte Nysa'da ele geçen bir onurlandırma yazıtı, Nysa'nın MS 3. yüzyıl ortalarında idari olarak bir Karia kenti olduğunu doğrulamaktadır. Phrygia-Caria eyalet valisi Quintus Clodius Agrippianus Celsinus'un onurlandırıldığı bu yazıt için bkz. Akdoğu Arca 2016, 60-73; Özdiil – Akdoğu Arca 2022b, 138-139; Blümel 2019, 115, Nr. 457.

⁴ Kentin adı ve kuruluşu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Akdoğu Arca – Gökçalp Özdiil 2022a, 50-52.

⁵ Ayrıntılı bilgi ve literatür için bkz. Akdoğu Arca – Gökçalp Özdiil 2022a, 50-59; Akdoğu Arca – Gökçalp Özdiil 2022b, 62-75; Kadioğlu 2006, 3-6.

nomik sıkıntılarında tüm Asia kentleri gibi Nysa da etkilenmiştir. Buna rağmen Geç Antik Çağ ve Bizans hakimiyetinde de idari ve dini açıdan değişen dinamiklere uyum sağlamış ve 13. yüzyılda bölgenin Türkler tarafından alınışına kadar varlığını sürdürmüştür⁶.

Kentte 20. yüzyılın başlarından 1980'lerin sonuna kadar aralıklarla ve kısa süreli kazı ve araştırmalar yapılmış olsa da sistematik çalışmalar 1990 yılından bu yana Ankara Üniversitesi öğretim üyelerince yürütülmektedir⁷. 1990-2010 yıllarında Prof. Dr. Vedat İdil başkanlığında, 2012-2016 yıllarında Aydın Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Prof. Dr. Serdar Hakan Öztaner danışmanlığında sürdürülmüş ve 2017 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yine Prof. Dr. Öztaner'in başkanlığında devam etmektedir. Bu çalışmalarla elde edilen arkeolojik bulgular kentin tarihi ve mimari dokusunun yanı sıra sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan da yorumlanmasına olanak tanımaktadır⁸. Bu bağlamda, Nysa'da ele geçen sikke buluntuları tarihsel süreç içinde kentin gelişimi ve değişimine dair gözlemler yapmanın yanı sıra daha bütüncül anlamda ait oldukları dönemin ekonomik yapısıyla ilgili çalışmalara da katkı sağlamaktadır.

NYSA KAZILARI VE NÜMİSMATİK ARAŞTIRMALARI

1907 ve 1909'da Alman hükümeti adına Prusyalı Albay Walther von Diest'in⁹, 1921-1922'de Yunan Arkeolog Konstantinos Kourouniotis'in¹⁰ kısa süreli kazı ve araştırmaları kentin anlaşılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Von Diest ve ekibinin çalışmalarının sonuçlarını içeren monografide herhangi bir sikke buluntusundan bahsedilmezken, monografinin eklerinden biri Kurt Regling'in Nysa darplarını değerlendirdiği "Überblick über die Münzen von Nysa" adlı bölümüne ayrılmıştır¹¹. Batı Anadolu'nun Yunanlar tarafından işgali sırasında bölgede arkeolojik araştırmalar yapan Kourouniotis ve ekibinin, özellikle *gerontikon* ve *agora*'da yaptıkları kazı çalışmalarının sonuçlarında ise sadece *gerontikon*'daki kazılarda ele geçen üç adet Manuel Komnenos sikkeden bahsedilmektedir¹². 1960'lı yıllarda İzmir Müze Müdürlüğü'nün tiyatro ve *gerontikon*'da, 1982-1988 yıllarında Aydın Müze Müdürlüğü'nün tiyatrodaki¹³ gerçekleştirdiği kazılarda sikke buluntularının varlığına dair yayımlanmış bir veri bulunmamaktadır.

1990'lara kadar kesintilerle yapılan arkeolojik çalışmalarda sikke buluntularına ilişkin veri ve bilgilerin az olmasına karşın, Ankara Üniversitesi kazılarında ele geçen çok sayıda sikke çeşitli yayınlarda ele alınmıştır. Tiyatro kazılarında 4. podyumunun temel blokları arasında ele geçen sikkeler, diğer bronz eserlerle birlikte Prof. Dr. Musa Kadioğlu ve Dr. Philip von Rummel tarafından değerlendirilmiştir¹⁴. Kütüphane ve çevresinde, Freiburg Albert Ludwig Üniversitesi'nden Prof. Dr. Volker Michael Strocka ve ekibince yapılan çalışmaların sikke buluntularını ise Simon Hoffmann yayımlamıştır¹⁵. Kadioğlu'nun *gerontikon* ve çevresinde yürüttüğü çalışmalarda ele

⁶ Geç Antik Çağ ve Bizans kentinin gelişimi için bkz. Peker 2022, 76-83.

⁷ Kentteki arkeolojik kazı ve araştırmaların detaylı tarihçesi için bkz. Öztaner – Kadioğlu 2022, 30-37.

⁸ Kentle ilgili araştırmaların güncel değerlendirme ve sonuçları için bkz. Öztaner 2022a.

⁹ Von Diest 1913.

¹⁰ Kourouniotis 1924.

¹¹ Regling 1913a, 70-103, Taf. 12-13.

¹² Kourouniotis 1924, 49, dn. 1.

¹³ Sezer vd. 1988; Sezer vd. 1989.

¹⁴ Kadioğlu – von Rummel 2003, 103-119, Abb. 1-13; Kadioğlu 2006, 343-344. Her iki yayında değerlendirilen 7 sikkeden 4'ü Roma eyalet sikkesidir: Kadioğlu – von Rummel 2003, 105, Nr. 3-6, Abb. 2-5; Kadioğlu 2006, 343, Nr. 700-703. Bu sikkeler aşağıdaki katalogda 72, 82, 8 ve 61 numaralı sikkelerdir.

¹⁵ Hoffmann 2012, 100-106, Taf. 62-63. Kütüphane ve çevresinde ele geçen 20 sikkeden 4'ü Roma eyalet sikkesidir: Hoffmann 2012, 101-103, Nr. 1-3, 6, Taf. 62, 1-6, 11-12. Bu sikkeler aşağıdaki katalogda 59, 60, 51 ve 30 numaralı sikkelerdir.

geçen sikkeler¹⁶ ile kent genelindeki tüm buluntular bu satırların yazarınca değerlendirilmiştir¹⁷.

Nysa'da 1992'den günümüze süregelen çalışmalar sırasında toplam 693 adet sikke ele geçmiştir¹⁸. Bunların buluntu yerlerinden kısaca bahsetmek gerekirse, 525'i kent içindeki çeşitli yapılarda, 6'sı Akharaka'daki Plouton-Kore Kutsal Alanı'nda yapılan kazı çalışmalarında ele geçmiş, diğer 162 adet sikke ise kent içinde veya *territorium*'unda rastlantısal olarak bulunarak "yüzy buluntusu" olarak kaydedilmiştir.

Kentte sürdürülen kazılar ağırlıklı olarak, *agora*, tiyatro, *gerontikon*, kütüphane, forum-çarşı bazilikası gibi kamu yapıları ile kentin cadde-sokak planlamasının araştırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Mevcut verilere göre, kentte Geç Hellenistik-Erken Augustus Dönemi'nden itibaren başlayan imar ve yapı faaliyetleri¹⁹ özellikle MS 2. yüzyılda ivme kazanmıştır²⁰. Bununla birlikte Geç Antik Çağ ve sonrasında yapıların çoğu, dönemin değişen dinamiklerine bağlı olarak bazı değişikliklere uğrayarak kullanılmaya devam etmiştir. Kentin mimari dokusundaki değişikliklerde etkili olan bir başka unsur ise şiddetli depremlerdir. Menderes grabenindeki aktif fay hatları bölgedeki diğer kentler gibi Nysa'yı da birçok kez etkilemiştir. Özellikle MS 4. yüzyıl ortasında ve 5. yüzyıl sonunda gerçekleşen depremler yıkıcı hasara yol açmışsa da Hıristiyan kül-

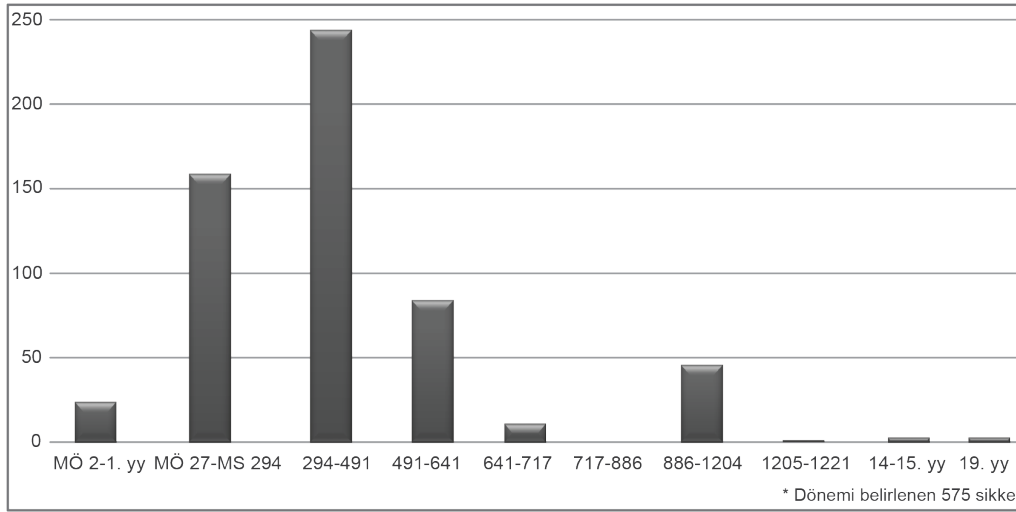

Fig. 1: Nysa Kazısı (1992-2023) sikke buluntularının dönemlere göre dağılımı.

¹⁶ Özbil 2014a, 129-139, Taf. 63-65. *Gerontikon* ve çevresinde ele geçen 63 sikkeden 9'u Roma eyalet sikkesidir: Özbil 2014a, 130-131, no. 143-151, Taf. 63. Bu sikkeler aşağıdaki katalogta 17, 21, 62, 56, 35, 39, 80, 85 ve 86 numaralı sikkelerdir.

¹⁷ Özbil 2017, 567-738 (1992-2015 buluntuları). Ayrıca bkz. Özbil 2014b, 429-436 (1992-2012 buluntuları); Özbil 2022, 391-401 (1992-2019 buluntuları).

¹⁸ 1990-1991 yıllarında sikke buluntusu ele geçmemiştir.

¹⁹ Strabon XIV.1.43. Strabon'un anlatımındaki konumlarda günümüze ulaşan bu yapıların mevcut arkeolojik verilerle kanıtlanabilen evreleri farklılık göstermektedir. Köprü: Kadioğlu - Öztaner 2022, 99. *Amphitiyatro (stadion)*: Kadioğlu - Öztaner 2022, 102-104. Tiyatro: Kadioğlu 2006, 91-141; Kadioğlu 2022a, 199-202. *Gymnasion*: Beckmann 2022, 205. *Agora*: İdil 2006, 75; İdil 2022, 278-279. *Gerontikon*: Kadioğlu 2014, 155-173; Kadioğlu 1999, 179; Kadioğlu 2008, 362-363; Kadioğlu 2011, 143-148; Kadioğlu 2022b, 278-279. Ayrıca kentteki orthogonal cadde-sokak sisteminin de en geç Augustus Dönemi'nde tamamlanmış olduğu düşünülmektedir. Bkz. Kadioğlu - Öztaner 2022, 86-107; Öztaner 2018a, 843-849; Öztaner 2022b, 225-244.

²⁰ Mevcut yapılardaki yenileme çalışmaları dışında kütüphane, sütunlu cadde (Cadde 1/*Plateia*), forum-çarşı bazilikası, anıtsal çeşme (*nymphaion*), hamamlar gibi yeni yapılar MS 2. yüzyılın ortalarından itibaren kentte güçlü bir imar faaliyeti olduğunu gösterir. Kütüphane: Stročka 2022, 316-327; Stročka ve diğ. 2012. Sütunlu Cadde (Cadde 1/*Plateia*): Öztaner 2022b, 235-236; Öztaner 2022c, 110-129; Öztaner 2022d, 369-380; Öztaner ve diğ. 2014, 225-246. Forum-Çarşı Bazilikası: Öztaner 2016, 311-320; Öztaner 2018b, 517-532; Öztaner 2022e, 222-240; Öztaner 2022f, 281-292.

türün etkisiyle kent yaşamındaki canlılık kaybolmamıştır. MS 7. yüzyıl başındaki deprem ise kent giderek küçülmesine, yapıların işlevini kaybetmesine neden olmuştur²¹. Sonraki yüzyıllarda, Anadolu'nun içinde bulunduğu savaş ve istilaların da etkisiyle giderek zayıflayan kentte yaşam kesintiye uğramıştır. MS 11-12. yüzyıllara gelindiğindeyse, atıl durumdaki yapıların kalıntılarında küçük çaplı yaşam izleri yeniden başlamış ancak hiçbir zaman bunun ötesine geçememiştir.

Mimari veriler ve diğer arkeolojik buluntularla desteklenen kentin bu değişim ve dönüşüm süreci, sikke buluntularıyla da izlenebilmektedir. Buluntuların kronolojik çeşitliliği MÖ 2. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar değişmekle birlikte, Roma İmparatorluk Dönemi ve özellikle MS 4-5. yüzyıl sikkeleri çoğunluktadır (Fig. 1). Ancak sikkelerin çoğu orijinal darp dönemi veya kullanım süreci gibi bağlamlarından uzaklaşmış olarak ele geçmiştir. Ayrıca kentin topografik yapısı, sürekli yaşanan sel ve toprak akıntısı gibi doğal faktörler, kent genelinde karışık dolgu tabakalarının oluşmasına, dolayısıyla bu tabakalardan gelen sikkelerin yine ait oldukları bağlamdan uzak bir şekilde günümüze ulaşmasına neden olmuştur. Kentin kutsal alanı Akharaka'daki Plouton-Kore Tapınağı'nda yapılan kısa süreli çalışmalarda bulunan 6 adet sikke de tıpkı kent içindekiler gibi geç dönem kontekstleri ya da dolgularından ele geçmiştir.

Buluntu yerlerine dair üzerinde durulması gereken bir başka konu, yüzey buluntularıyla ilgilidir. Bunlardan bazıları kent ve çevresindeki araştırmalar ya da temizlik çalışmaları sırasında kazı ekibince bulunarak buluntu yerleri kaydedilmiştir. Ayrıca güvenlik görevlileri veya kent alanında zeytinlik, bahçe gibi yerlerde çalışmaya gelen vatandaşlar gibi farklı bireylerin bulup teslim ettiği sikkeler de "yüzey buluntusu" olarak kazı envanterine kaydedilmiştir. Tüm sikkelerin yaklaşık üçte birini oluşturan yüzey buluntularının bu denli fazla olması yağışlara bağlı toprak akıntılarının fazla olmasıyla ilişkilendirilebilir. Her ne kadar çoğunun buluntu yerlerine dair kesin bilgiye sahip olmasak da yüzey buluntularının dönemsel dağılımı genel olarak kazı buluntuları ile uyumlu bir tablo ortaya koyduğu için istatistiksel karşılaştırma amaçlı olarak kullanılabilir²².

NYSA'DA ELE GEÇEN ROMA EYALET SİKKELERİ

Roma İmparatorluğu'nun, *Principatus* Dönemi olarak adlandırılan sürecinde, imparatorluğun merkezi darphanelerinin yanı sıra özellikle doğudaki eyalet ve kentlerde de sikke darp edilmiştir. Literatürde "Roma imperial coinage" ve "Roman provincial coinage" şeklinde sınıflandırılan iki ana gruptaki sikkeler, Augustus Dönemi'nden itibaren genel olarak birlikte kullanılmış ve dolaşımda kalmıştır. MS 3. yüzyılın ortalarından itibaren ekonomik kriz ve yüksek enflasyon karşısında neredeyse tüm kentler sikke darbını bırakmış ve sadece imparatorluk sikkeleri kullanılmıştır. İmparatorluğun girdiği krizlerin önüne geçmek için yapılan düzenlemeler kapsamında, MS 294'teki sikke reformuyla tamamen farklı bir sisteme geçilmiştir. Nysa'da *Principatus* Dönemi'ne tarihlenen toplam 159 adet sikke ele geçmiştir²³. Bunlardan 111 adedi Roma eyalet ve 48 adedi Roma imparatorluk sikkesi olup eyalet sikkelerinden 73 adedinin, imparatorluk sikkelerinden 27 adedinin kesin tanımlaması yapılabilmektedir.

²¹ Kentin doğu yakasındaki sütunlu cadde (Cadde 1/*plateia*) ile hemen kuzeyindeki forum-çarşı bazilikası ve anıtsal girişindeki kazı ve araştırmalar, söz konusu depremlerin bu yapılardaki etkisinin hem mimari açıdan hem de seramik buluntularla en iyi gözlemlendiği yerlerdir. Bkz. Öztaner 2022c, 110-129; Öztaner 2022e, 220-240; Sönmez 2022a, 154-155; Sönmez 2022b, 248-249.

²² Yüzey buluntuları arasında kentin yaklaşık 4 km kuzeyinde, Strabon'un en iyi Mesogites şarabının yani Aromeus'un üretildiğini aktardığı Aroma ile lokalize edilen Kavaklı Köyü'nde bulunan birer adet Faustina Minor darbu (Kat. 18) ve Anonymous Follis ile batıda Akharaka'ya giden yol hattındaki Eskihsar Köyü'nde bulunan 1 adet İslami sikke de bulunmaktadır. Aroma için bkz. Strabon XIV.1.47. Von Diest 1913, 28.

²³ Bunların 125'i kazı çalışmalarında, 32'si yüzey buluntusu olarak, 1'i Akharaka'da (Kat. 75), 1'i Kavaklı Köyü'nde (Aroma, Kat. 18) ele geçmiştir.

DARPHANELER

Sikkelerin darp edildiği yerden farklı bir yere hangi koşul ve süreçlerde ulaştığını belirlemek çoğu zaman mümkün değildir. Kent sikkelerinin dağılımı ve dolaşımı konusunda akla gelen ilk etken coğrafi yakınlık olsa da bu sikkeler idari, siyasi, askeri, ekonomik, ticari, dini ve kültürel birçok nedenle yakın veya uzak mesafelere ulaşmış olabilirler. Farklı bölgelerde kazısı yapılan birçok kentin sikke buluntularına bakıldığında iki ortak nokta dikkati çeker. Bunlardan ilki yerel sikkelerin, darp edildikleri kentte kullanılmalarına bağlı olarak, o kentin kazılarında bulunma oranlarının fazla olmasıdır²⁴. Diğeryise yabancı sikkelerin, çoğu zaman yakın kentlere ait olmasıdır. Bu iki olgunun en iyi gözlemlendiği kentlerden biri, uzun süreli kazılara paralel olarak sikke buluntularının da fazla olduğu Sardeis'tir²⁵. 1000'e yakın Roma eyalet sikkesinden tanımlanabilenler arasında kentin kendi darpları % c. 57 oranındadır. Yabancı sikkelerin % c. 89'u ise başta Pergamon, Smyrna ve Ephesos gibi önemli merkezler olmak üzere, Lydia ve komşu bölgelerdeki kentlere aittir. Kazı süreleri ve buluntu sayıları gibi etkenlerden bağımsız olarak birçok antik kentin kazı buluntularında da benzer sonuçları görmek mümkündür²⁶.

Nysa'da ele geçen Roma eyalet sikkelerinde de kentin darpları ile yabancı sikkeler arasındaki dağılımda her iki olguyu tekrar görüyoruz. Hangi kente ait olduğu belirlenebilen 72 adet sikkeden 31'i Nysa'nın kendi darpları, 41'i ise 18 farklı kente ait darplardır (Tablo 1). Yabancı sikkelerin toplamı Nysa sikkelerinden fazla olsa da her kentin sikke sayısı dikkate alındığında Nysa darplarının % 43 oranıyla çoğunluğu oluşturduğu görülür. Nysa'da sikkeleri ele geçen diğer kentler ise Nysa'ya olan uzaklıklarına göre çoğunlukla 10-50 km ve 51-100 km mesafelerdeki kentlerdir (Fig. 2)²⁷.

Ele geçen sikkelerin sayıca az ve dönemlerinin farklı olması bir yana bırakılırsa, yabancı sikkelerin çoğunun bölgesel yol ağları ile bağlantılı kentlere ait olduğu açıkça görülmektedir (Fig. 3). Nysa'nın kendi sikkelerinden sonra en fazla temsil edilen darphaneler doğu ve batıdaki komşuları Tralleis ve Mastaura ile *conventus* merkezi Ephesos'tur. Diğer sikkelerin çoğu ise Ephesos'tan (*caput viae*) başlayarak Maiandros Nehri boyunca ilerleyen yol²⁸ ve çevresindeki kentlere aittir. Strabon'un²⁹ aktarımına göre Ephesos'tan doğuya doğru seyahat eden herkes tarafından

²⁴ Johnston 2007, 5. Benzer durum Roma İmparatorluk Dönemi öncesi için de geçerlidir. Çizmeli Öğün – Marcellesi 2011, 297-343. Anadolu'daki kazılarda ele geçen sikke buluntularının bibliyografyası için bkz. Çizmeli Öğün ve diğ. 2016, 229-254; Çizmeli Öğün 2017, 273-290; Tekin 1993, 36-59.

²⁵ Buradaki istatistikler Bell 1916, vi; Table V, Johnston 1981 ve Evans 2018'den alınan verilere göre hesaplanmıştır.

²⁶ Assos: Bell 1902, 297-309. Lenger 2016, 114. Assos kazılarında ele geçen Yunan ve Roma eyalet sikkeleri için bkz. Lenger 2009, 202-203. İlion: Bellinger 1961, 156-171; Mannsperger 2006, 267. Parion: Keleş – Kızılyalçın Oyarçin 2022, 123-124, Fig. 1; Kızılyalçın Oyarçin 2022, 117, Grafik 24. Kyme: Caccamo Caltabiano ve diğ. 2014, 141. Ayrıca bkz. Ünal 2009, 7. Kyzikos: Köker 2007a, 305. Pergamon: Regling 1913b, 355-358; Voegtli 1993, 5-7. Tripolis ad Maeandrum: Tek 2019, 169. Ephesos: Schachinger 2016, 308-309. Smyrna: Demirtaş 2014, 113-114; Ersoy ve diğ. 2014. Priene: Regling 1927, 97-117; Eberhardt – Weisser 2020, 259. Aphrodisias: Tek 2019, 168-170, Fig. 5, 173, Fig. 7; Mac Donald 1976, 40-42, Fig. 2. Iasos: Pennestri 2003-2004, 273-276. Stratonikeia: Tek ve diğ. 2015, 138. Arykanda: Tek 2019, 170 (sadece Gordianus Pius Dönemi için); ayrıca bkz. Tek 2009. Perge: Tekin 1994, 179-186; Şen 2003, 38-54; Erol 2005, 17-32; Köker 2007b, 34-61. Side: Tek 2016, 236-240, Fig. 3, Table 2 (Buradaki sonuçlara Atlan 1976, 33-55'teki veriler de dahil edilmiştir). Elaiussa Sebaste: Tekin 2003, 541-542; Polosa 2003, 570-571. Amorium: Lightfoot 2012, 122-124. Hierapolis Phrygiae: Travaglini 2010, 11-12, tab. 3a-3c. Tios: Lenger 2012, 343; Lenger – Atasoy 2015, 381.

²⁷ Farklı kentlerin sikkelerinin kente ulaşımında kullanılan gerçek yol güzergâhı veya yönteminin bugün bilinemeyecek olması nedeniyle mesafeler kuş uçuşu ve yaklaşık olarak hesaplanmıştır. Konuyla ilgili değerli fikirlerini paylaşan Prof. Dr. A. Tolga Tek'e teşekkür ederim.

²⁸ Güzergâh üzerindeki mil taşları için bkz. French 1988, 169-170, no. 472=French 2012, 36, no. 5 (5 mil); French 1988, 76, no. 198 = French 2012, 37-38, no. 6 (29 mil); French 2014, 82, no. 36B (31 mil); French 2014, 84, no. 37=Blümel 2019, 19-20, Nr. 278; Kadioğlu – Özbil Serin 2011, 127-131 (52 mil); French 2014, 85, no. 38=Blümel 2019, 130, Nr. 477 (Tralleis'ten 14 mil); French 1988, 77, no. 200; French 2014, 83-84, no. 36C.1 (30 mil). Ayrıntılı bilgi ve Nysa'nın bu yol üzerindeki konumu ile ilgili bkz. Gökalp Özdil – Akdoğu Arca 2022a, 40-41; Kadioğlu – Öztaner 2022, 86.

²⁹ Strabon, güzergâh üzerindeki kentler arasında Nysa'yı da sayar. Strabon XIV.2.29.

PROVINCIA / CONVENTUS	KENT	SIKKE SAYISI
Asia / Ephesos	Nysa ad Maeandrum	31
	Mastaura	4
	Briula	1
	Tralleis	5
	Ephesos	7
	Metropolis	1
Asia / Miletos	Magnesia ad Maeandrum	4
Asia / Alabanda	Alabanda	2
	Harpasa	1
	Neapolis ad Harpasum	2
	Antiokheia ad Maeandrum	5
	Aphrodisias	1
Asia / Kibyra	Laodikeia ad Lycum	2
Asia / Sardeis	Philadelphia	1
Asia / Smyrna	Magnesia ad Spylum	1
	Aigai	1
Asia / Synnada	Synnada	1
Asia / Kyzikos	Parion	1
Asia	Belirsiz darphane "CA" serisi	1
Moesia Inferior	Kallatis	1
Toplam		73

Tab. 1: Roma eyalet sikkelerinin darphanelere göre sayısal dağılımı.

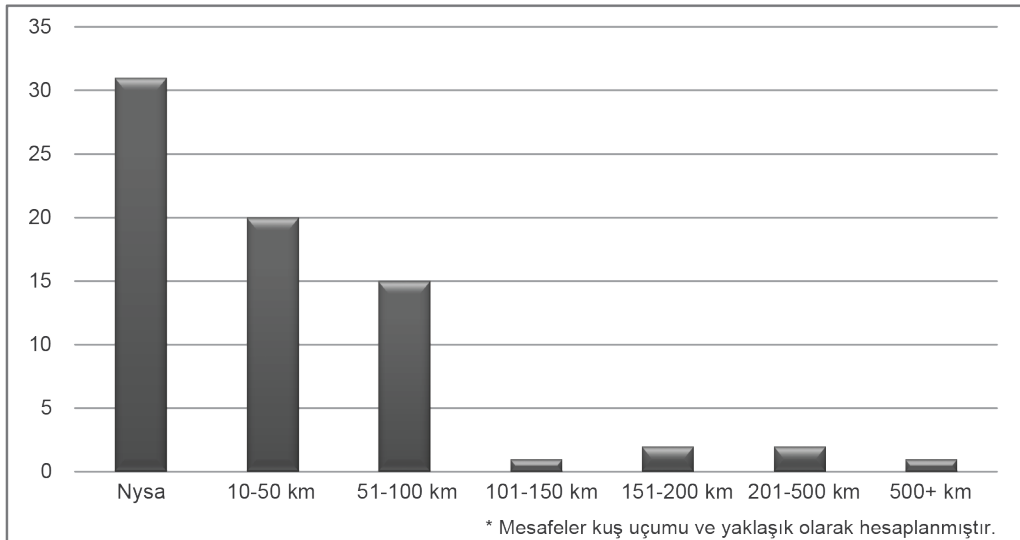

Fig. 2: Roma eyalet sikkelerinin darphanelerinin Nysa'ya uzaklıklarına göre dağılımı.

kullanılan bu yol üzerindeki kentlerden, Ephesos, Magnesia ad Maeandrum, Tralleis, Mastaura, Antiokheia ad Maeandrum, Briula ve Laodikeia ad Lycum'a ait sikkelerin Nysa'da ele geçmesi, kentin bu önemli ulaşım ve ticaret hattındaki uğrak yerlerinden biri olmasıyla ilgilidir. Yine bu konumuyla bağlantılı olarak, Maiandros'un güneydeki kolları Marsyas, Harpasos ve Morsynos vadilerindeki kentlerden Alabanda, Harpasa, Neapolis ad Harpasum ve Aphrodisias'ın sikkeleri de Nysa'da ele geçmiştir. Mevcut buluntulara göre, Maiandros ve güneye inen kollarındaki kentlere ait sikkeler, Nysa'daki yabancı sikkelerin % c. 83'ünü oluşturur.

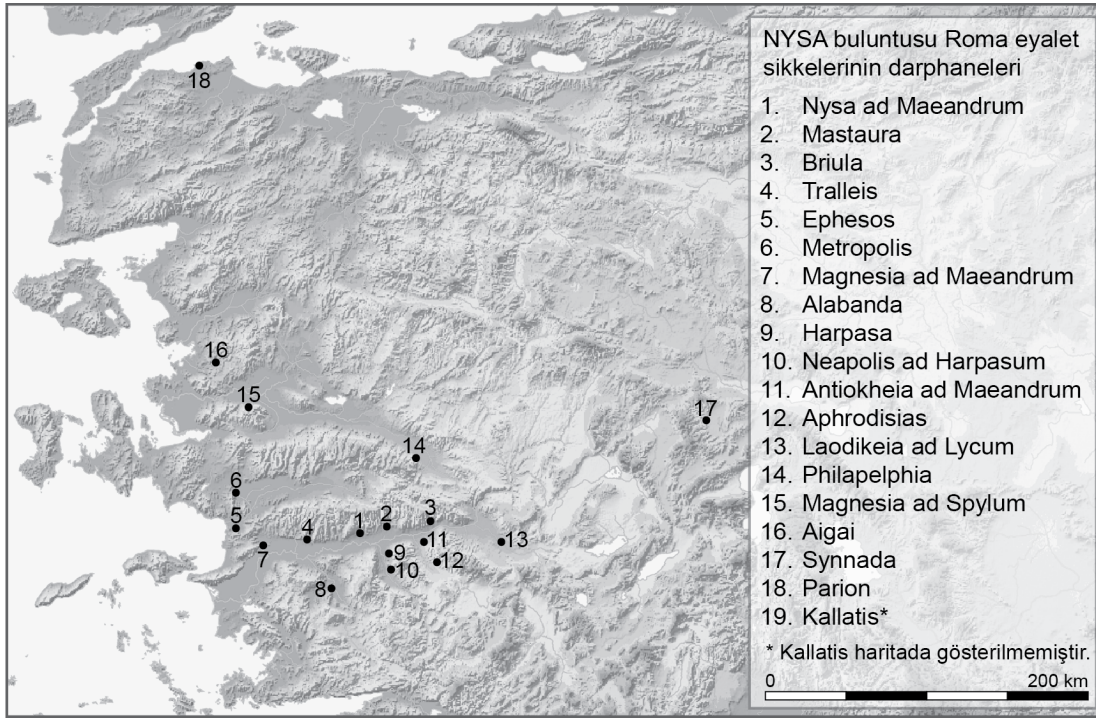

Fig. 3: Roma eyalet sikkelerinin darphanelerinin konumları.

Bunların dışında, 5 kente ait birer sikke ile Batı Anadolu'nun hem kıyı hem de iç kesimindeki bağlantıları gözlemlenmek mümkündür. Ephesos'tan kuzeye giden yol güzergâhındaki ilk kent olan Metropolis, bu yolun Hermos Nehri'nden ayrılarak doğuya ilerleyen yan hattındaki Magnesia ad Sipylum ve kuzeyde Pergamon'a devam eden yolun dağlık iç kesimindeki Aigai'nin sikkeleri Kuzey Ege kıyılarından iç kesimlere doğru uzanan bağlantılara işaret eder. Ephesos'tan başlayıp doğuya giden yolun önemli kavşak noktalarından biri olan Laodikeia ad Lycum'dan kuzeybatıya yönelerek Sardeis'e ulaşan yol üzerindeki Philadelphia'nın sikkesi ise geniş çaplı bölgesel yol ağlarını gözlemlenmeye olanak tanır.

Nysa buluntuları arasında Phrygia'daki Synnada'nın, Mysia'nın kuzey kıyısındaki Parion'un ve özellikle Moesia Inferior'daki Kallatis'in sikkelerinin bulunması, coğrafi, kültürel ya da idari olarak farklı bölgelerden sikkelerin de uzak mesafelerde ele geçebileceğinin örnekleridir.

Nysa kazılarında bu 18 kent dışında, literatürde "CA Coinage" olarak adlandırılan ve MÖ 20'li yıllarda muhtemelen *Provincia Asia* için darp edilen sikkelerden de bir adet bulunmuştur³⁰. Darphane kenti/kentleri bilinmeyen bu sikkelerin, Syria'dan batı eyaletlerine uzanan geniş bir dağılım alanı vardır ve özellikle Asia'daki büyük kentlerde ele geçen buluntuların çoğunlukta olduğu bilinmektedir³¹. Bu bağlamda, bir örneğinin de Nysa'da ele geçmesi şaşırtıcı değildir³².

³⁰ RPC I, 380-381; Howgego 1982, 1-20; Grant 1969, 102-110. Bu sikkeler MÖ c. 27 ve MÖ c. 25'e tarihlenen iki gruba ayrılır. RPC I, 380-381, no. 2227-2235. Ancak Nysa örneğinin korunma durumu hangi gruba ait olduğunu belirlemek için yeterli değildir.

³¹ Howgego 1982, 3-6.

³² Ayrıca, tiyatro kazılarında ele geçen bir başka sikke de daha önce bu gruba dahil edilmiştir. Kadioğlu - v. Rummel 2003, 105, Nr. 4, Abb. 3; Kadioğlu 2006, 343, Nr. 701. Ancak söz konusu sikkenin arka yüzünde, çok silik olmakla birlikte ayakta duran bir figür olduğu anlaşılmaktadır (Kat. 82).

DÖNEMLER

Nysa'da ele geçen Roma eyalet sikkelerinin, kentlere göre darp dönemleri tablo 2'de özetlenmiştir³³. Kent sikkeleri ile aynı süreçte dolaşımda olan imparatorluk sikkeleri eklendiğinde ortaya çıkan dönemsel dağılım ise figür 4'teki grafikte görülmektedir.

Nysa buluntuları arasında Iulius-Claudiuslar Dönemi hem eyalet hem de imparatorluk sikkeleri ile temsil edilmektedir. Roma eyalet sikkelerinden 3'ü Augustus, 3'ü muhtemelen Tiberius³⁴, 1'i Claudius ve 3'ü Nero darplarıdır. Bunların dışında Tiberius Dönemi'ne tarihlenen 1 adet portresiz sikke bulunmaktadır³⁵. Ayrıca Augustus Dönemi'ne ait 1 adet *denarius* ile Nero Dönemi'ne ait 1 adet *aes* bu sürece ait olan imparatorluk darplarıdır³⁶.

Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen sikkelerden imparatoru bilinen örnekler Domitianus'a ait 3 adet kent sikkesi ve 1 adet *denarius*'tur³⁷. Nerva, Traianus ve Hadrianus dönemlerine ait herhangi bir sikke Nysa'da ele geçmemiştir. Antoninuslar Dönemi'nde ise buluntuların sayısında yeniden artış olduğu görülmektedir. Tamamı kent darpları olan bu sikkeler, Antoninus Pius'un 4, Marcus Aurelius'un 3, Faustina Minor'un 2³⁸ ve Commodus'un 1 sikkedir. Bunların dışında portre özelliklerine göre söz konusu döneme ait olabilecek 4 sikke daha bulunmaktadır (Kat. 75-78).

Severuslar Dönemi'ne tarihlenen sikkelerin de tamamı kent darplarıdır. Erken Severuslar Dönemi sikkeleri birer adet Septimius Severus, Iulia Domna, *caesar* Geta, Caracalla olmak üzere 4 adettir. Hanedanın geç dönemine ait 6 sikke ise Elagabalus, Iulia Maesa (2 adet), Annia Faustina adına darp edilmiş sikkeler ile Severus Alexander'ın hem *caesar* hem de *augustus* dönemlerine ait sikkelerdir.

MS 3. yüzyıl ve Asker İmparatorlar Dönemi Nysa buluntuları arasında yüksek oranda temsil edilir. MS 235-253 arasına tarihlenen sikkelerin tamamı kent darpları olup bunlar, Maximinus Thrax, Gordianus Pius, Philippus Arabs, Traianus Decius, Trebonianus Gallus ve Aemilianus dönemlerine aittir. Maximinus Thrax'ın kısa süreli imparatorluk dönemine ait Nysa buluntuları 8 adettir ve 5'i Maximinus, 2'si Maximus darbidir ayrıca aynı döneme tarihlenen 1 adet portresiz sikke de bulunmaktadır³⁹. Gordianus Pius Dönemi sikkeleri, imparatora ait 3 sikkeden oluşur. Ardından gelen Philippus Arabs Dönemi'ne tarihlenen 2 sikkeden biri Otacilia Severa adına darp edilmiş, diğeri ise portresiz sikkedir⁴⁰. Traianus Decius, Trebonianus Gallus ve Aemilianus Dönemi'ne ait sikkeler ise birer adettir.

Valerianus ve Gallienus Dönemi darpları tüm *Principatus* Dönemi buluntuları arasında çoğunluğu oluşturur. Valerianus adına darp edilen 4 adet sikkenin hepsi kent sikkeleri iken, Gallienus darpları hem eyalet hem de imparatorluk sikkeleridir. Kent sikkeleri arasında Gallienus

³³ Bu veriler arasında darp tarihi çoğu zaman hanedan ya da yüzyıl düzeyinde belirlenebilen portresiz sikkeler de yer almaktadır. Bkz. Johnston 1985, 89-112; Bennett 2017, 185-200.

³⁴ K. Regling ve çağdaşı araştırmacıların Augustus'a atfettiği bu emisyon RPC I'de "Augustus or Tiberius" olarak sınıflandırılmıştır. Bkz. Regling 1913a, 79, Nr. 50; RPC I, no. 2664. Bu emisyonun Tiberius Dönemi'ne ait olabileceği hakkında bkz. Özbil 2017, 473-476.

³⁵ Laodikeia ad Lycum (Kat. 65): RPC I, 475-476, 478, no. 2905, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2905> (erişim tarihi: 10.09.2023).

³⁶ RIC I, Augustus, 207; RIC I, Nero 312.

³⁷ RIC II.1, Domitian 770-773 (MS 95), 787-792 (MS 95-96) ya da 818-821 (MS 96).

³⁸ Sikkelerden biri Kavaklı Köyü'nde (Aroma) yüzeyde bulunmuştur (Kat. 18).

³⁹ Neapolis ad Harpasum'un portresiz sikkesi (Kat. 57) yayımlanmış kataloglarda bulunmamıştır. Ancak aynı görevli ismine kentin Maximinus Dönemi'ne ait portreli ve portresiz sikkelerde rastlandığı için Nysa buluntusu da aynı döneme tarihlenebilir. Benzerleri için bkz. Delrieux 2008, 40-41, NP/11, no. 17, NP/13, no. 20; 47, NP/31, no. 11.

⁴⁰ Magnesia ad Sipylum'un bu sikke tipi (Kat. 68) Roman Provincial Coinage (RPC) serisinin Philippus Dönemi için hazırlanan çevrimiçi katalogunda yer almaktadır. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/53782> (erişim tarihi: 10.09.2023). Diğer kataloglardaki tarihlenmeler: BMC Lydia, 42 (Time of M. Aurelius to Gallienus); SNG Cop. Lydia I, 255 (Time of the Antonines-Gallienus).

	Nysa ad Maeandrum	Mastaura	Briula	Tralleis	Ephesos	Metropolis	Magnesia ad Maeandrum	Alabanda	Harpasa	Neapolis ad Harpasum	Antiokheia ad Maeandrum	Aphrodisias	Laodikeia ad Lycum	Philadelphia	Magnesia ad Sypulum	Aigai	Synnada	Parion	"CA" serisi	Kallatis	Belirsiz
Augustus	2																		1		
Tiberius	3																				
Claudius	1																				
Nero	3																				
Domitianus	2										1										
Antoninus Pius	1				1						1										1
Marcus Aurelius	2										1										
Faustina Minor	2																				
Commodus	1																				
Septimius Severus								1													
Iulia Domna	1																				
Geta (<i>caesar</i>)								1													
Caracalla						1															
Elagabalus					1																
Iulia Maesa	2																				
Annia Faustina					1																
S. Alexander (<i>cae.</i>)	1																				
S. Alexander									1												
Maximinus	1	2					2														
Maximus	1						1														
Gordianus Pius	1	1																			1
Traianus Decius					1																
Otacilia Severa		1																			
Trebonianus Gallus										1											
Aemilianus																		1			
Valerianus	1				2																1
Gallienus	4			3							1										1
Saloninus (<i>caesar</i>)					1																
Salonina						1					1	1									
Portresiz	2		1	2						1			2	1	1	1	1			1	1

Tab. 2: Roma eyalet sikkelerinin darp dönemleri.

adına darp edilmiş 9 sikkenin yanı sıra *caesar* Saloninus'un 1 ve Salonina'nın 3 sikkesi de bulunmaktadır. Ayrıca Gallienus Dönemi'ne ait 12 adet *antoninianus* da Nysa'da ele geçmiştir. Gallienus'tan sonra MS 284'e kadarki sürece ait sikkeler, aralarında Gallia imitasyonlarının da bulunduğu, *antoninianus* birimindeki imparatorluk darplarıdır. Dönemleri belirlenebilen bu sikkelerin dışında, 10 adet portresiz sikke darp tarihi kesin olmadığı veya daha geniş aralıkları kapsadığı

için figür 4'teki grafiğe dahil edilmemiştir⁴¹. Bunlardan 2'si Nysa'nın MS 1. yüzyıla tarihlenen sikkeleridir⁴². Briula'nın 1, Tralleis'in 2 sikkesi ise MS 1. yüzyıl sonlarına⁴³, Aigai⁴⁴ ve Synnada'nın⁴⁵ birer adet sikkesi MS 2. yüzyıl sonu-3. yüzyıl başına, Kallatis sikkesi MS 3. yüzyılın ilk yarısına⁴⁶, Philadelphia sikkesi ise MS 2. yüzyılın sonu ile Gallienus Dönemi arasına⁴⁷ tarihlenmektedir. Ay-

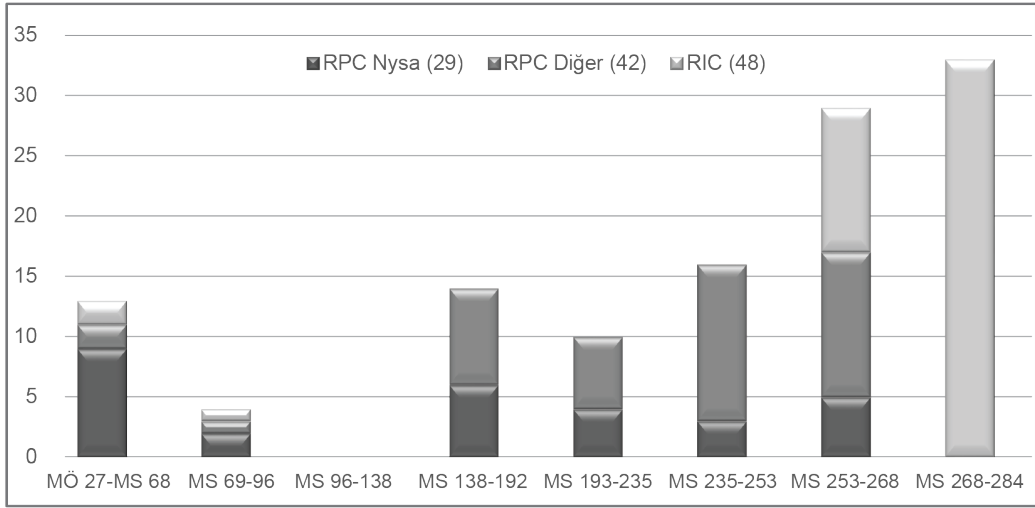

Fig. 4: Principatus Dönemi buluntularının genel dağılımı.

- ⁴¹ Darphanesi belirlenemeyen sikkeler arasında muhtemelen MS 3. yüzyıla ait bir portresiz sikke daha bulunmaktadır (Kat. 84).
- ⁴² Nysa (Kat. 12-13) örnekleri RPC serisinin Flaviuslar Dönemi'ni kapsayan bandında "First century AD ?" şeklinde sınıflandırılmıştır. RPC II, 171-172, no. 1116, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/2/1116> (erişim tarihi: 10.09.2023). K. Regling, bu sikkelerin MS 1-2. yüzyıldan daha geç olamayacağını belirtmiştir. Regling 1913a, 78, Nr. 46.
- ⁴³ Briula (Kat. 36) ve Tralleis'e (Kat. 37-38) ait portresiz sikkeler, RPC serisinin Flaviuslar Dönemi'ni içeren bandında "Late first century AD?" şeklinde sınıflandırılmış ancak tarihlenmenin daha geç olabileceği de belirtilmiştir. Briula: RPC II, 173, no. 1124, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/2/1124> (erişim tarihi: 10.09.2023). Tralleis: RPC II, 170-171, no. 1104, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/2/1104>, no. 1108, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/2/1108> (erişim tarihi: 10.09.2023).
- ⁴⁴ Aigai'nın (Kat. 69) bu tipteki sikkeleri RPC serisinin Antoninuslar Dönemi için hazırlanan çevrimiçi kataloğunda "2nd or early 3rd century AD, c. 100-218" tarihlemesiyle yer almaktadır. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/1770> (erişim tarihi: 10.09.2023). Diğer kataloglardaki tarihlemeler: BMC Troas-Aeolis-Lesbos, 17-19 (Time of Commodus); SNG Cop. Aeolis-Lesbos, 18 (late 2nd-3rd century AD); SNG Leypold I, 496 (Time of Commodus); SNG Hunterian I, 1410 (mid 2nd-mid 3rd century AD).
- ⁴⁵ Synnada'nın bu tipteki portresiz sikkesi (Kat. 70), RPC serisinin Antoninuslar Dönemi için hazırlanan çevrimiçi kataloğunda sınıflandırılmıştır (c. 138-161 or 193-218?). <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/9796> (erişim tarihi: 10.09.2023). Farklı kataloglardaki tarihlemeler: BMC Phrygia, 11 (Claudius); SNG Cop Phrygia II, 713 (Imperial times); SNG Mün. Phrygien, 465 (Imperial times).
- ⁴⁶ Kallatis'in Nysa'da ele geçen "Demeter/Gemi" tipli portresiz sikkesi ile aynı özelliklerde bir sikke (Kat. 73), yapılan literatür taramasında bulunamamıştır. Bununla birlikte, arka yüzdeki geminin stili, lejantın yönü ve harf karakterleri farklı olan benzerleri RPC serisinin Elagabalus - Maximinus Thrax Dönemi çevrimiçi kataloğunda, Pick 1898, 110, no. 287'deki sikke referans verilerek sınıflandırılmıştır. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/6/1753> (erişim tarihi: 10.09.2023). Bu tipteki sikkelerin arka yüzünde birim işareti olarak yer alan *gamma* ($\Gamma=3$ *assaria*) Severuslar Dönemi ve sonrasında, kentlin son darplarını yaptığı Philippus Arabs Dönemi'ne kadar görülür. Pick 1898, 115, no. 312 (Iulia Domna), 119, no. 336-337 (Iulia Mamaea), 123, no. 363-365 (Otacilia Severa). Otacilia Severa örneklerinde Nysa buluntusunda olduğu gibi arka yüzünde gemi betimi bulunur. Pick 1898, 123, no. 365; <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/type/27626> (erişim tarihi: 10.09.2023). Kallatis'in "Demeter/Gemi" tipli portresiz sikkeleriyle ilgili ayrıca bkz. Pick 1898, 93-94; Peter 2017, 256.
- ⁴⁷ Philadelphia'nın bu tipteki sikkeleri (Kat. 67) RPC serilerinin yayınlanmış bandlarında yer almamaktadır. Diğer kataloglardaki tarihlemeler: Kurth 2020, Philadelphia 131 (198-268 AD); BMC Lydia, 50 (Caracalla-Gallienus); SNG Hunterian I, 1961 (Third century, second quarter); SNG Turkey 5.1, 451 (Caracalla-Gallienus).

rica Laodikeia ad Lycum'un dönemi kesin olmayan 1 sikkesi de bulunmaktadır⁴⁸. 30 adet Roma eyalet sikkesininse darp dönemleri kesin olarak saptanamamıştır. Bunların aşınma biçimleri ve genel nitelikleri çoğunun MS 1. ve 2. yüzyıllara ait olabileceklerini göstermektedir ancak burada herhangi bir çıkarım yapmaktan kaçınılmıştır. 20'sinin üzerine kontrmark vurulmuş olması da dikkate alındığında bunların uzun süre kullanımda kalmış sikkeler olduğu söylenebilir.

KONTRMARKLAR

Sikke buluntularının darphane kentleri ve dönemlerinin yanı sıra sikkeler üzerine sonradan vurulan kontrmarklar da sikke kullanımı ve dolaşımı hakkında fikir verir⁴⁹. Bununla birlikte kazılarda ele geçen kontrmarklı örnekler, bunların hangi kentte vurulmuş olabileceği hakkında da bazı çıkarımlar yapmayı sağlar.

Nysa buluntularından 37'sinin üzerinde kontrmark bulunmaktadır ve bunlar tüm Roma eyalet sikkelerinin yaklaşık üçte birini oluşturur. Kontrmarkların çoğu ön yüzde yer alırken, arka yüze veya her iki yüze kontrmark vurulmuş örnekler de mevcuttur (Kat. 93, 94, 74). Kontrmarkların türüne bakıldığında değer kontrmarkları ile figürlü kontrmarkların aynı oranda olduğu, her iki türde kontrmark taşıyan birkaç sikkenin de bulunduğu görülür.

Tanımlanabilen kontrmark figürlerinden ilki c. 4,5 mm çapındaki dairesel bir damga içinde, sağa dönük *capricornus* figürüdür. Nysa buluntuları arasında 5 farklı sikke üzerinde görülen bu kontrmark figürü Asia ve diğer eyaletlerdeki çeşitli kentlerin sikkelerinde Augustus Dönemi ve sonrasında sıklıkla kullanılmıştır⁵⁰. Nysa'nın da muhtemelen Tiberius Dönemi'ne ait bir emisyonundaki bilinen örneklerin tümünde c. 4,5 mm çapındaki damgada *capricornus* betimi yer alır⁵¹. Nysa buluntularındaki *capricornus* kontrmarklı sikkelerden de üçü bu emisyonun ait örneklerdir (Kat. 3-5). Bunların Nysa kazılarında ele geçmesi, Nysa'da ve kentin kendi darplarına vurulduklarını bir kez daha doğrulamaktadır. MS 17 ve 23 depremlerinden etkilenen kentlerin ekonomik zorlukları aşmak için bu süreçte sikke ağırlıklarını düşürdükleri bilinmektedir⁵². Nysa darplarının üzerindeki bu kontrmarklar da benzer ekonomik nedenlerle yeni sikke darp etmek yerine, mevcut sikkeleri kullanımda tutmak amacıyla vurulmuş olabilir.

Capricornus kontrmarklı diğer iki sikkenin darphane ve dönemi belli değildir (Kat. 93, 94). Bunlar yukarıda bahsi geçen emisyonundaki örneklerden, damganın arka yüzde olması ve çaplarının daha büyük olmasıyla (c. 7,5 mm) farklılık gösterirler. Kat. 94'teki kontrmark figürünün hemen altında, kesin olmamakla birlikte, kısmen korunan izler birkaç harften oluşan bir yazıya benzemektedir. Kat. 93'teki sikkede *capricornus* kontrmarkının hemen yanında özensiz yapılmış bir *gamma*'ya benzeyen başka bir damga daha vardır. Bahsi geçen bu iki sikke aşırı derecede silik şekilde günümüze ulaştıkları için dönemleri hakkında fikir yürütmek mümkün değildir fakat aşınma biçimleri ve kontrmarklanmış olmaları uzun süreli kullanımlarına işaret eder. Arka yüzdeki bu *capricornus* kontrmarklarının Nysa'da vurulduğunu söylemek mümkün olmasa da *capricornus* kontrmarklı sikkelerin hem kentin darplarında hem de kazı buluntularında karşımıza çıkması dikkate değerdir.

Nysa'da ele geçen kontrmarklı sikkelerde görülen diğer bir figür Mên büstüdür. Darphanesi ve dönemi kesin olarak belirlenemeyen 3 sikkenin ön yüzünde, c. 6,5 mm çapındaki damga

⁴⁸ Laodikeia ad Lycum'un bu tipteki sikkeleri (Kat. 66) RPC serilerinin yayınlanmış bandlarında yer almamaktadır. Diğer kataloglardaki tarihlenmeler: SNG Cop. Phrygia II, 537 (Time of Antoninus Pius); BMC Phrygia, 99-100 (Time of Antoninus Pius); SNG Aulock Nach. IV, 8413 (Zeit des Antoninus Pius).

⁴⁹ Roma eyalet sikkelerindeki kontrmarklarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Howgego 1985; Johnston 2007.

⁵⁰ Howgego 1985, 160-163, no. 297-311.

⁵¹ Howgego 1985, 162, no. 308; RPC I, no. 2664, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/1/2664> (erişim tarihi: 10.09.2023).

⁵² RPC I, 23, 375. Sardes için ayrıca bkz. Johnston 1981, 83-84, no. 270.

içinde sağa dönük Mên büstü yer almaktadır (Kat. 77-78, 99). Sikkelerden ikisi korunan portre özelliklerine göre muhtemelen Antoninuslar Dönemi'ne aittir (Kat. 77-78). Literatürde Mên büstü kontrmarkları, Pisidia Antiokheia'sındaki Mên Askenos kültüyle ve kent civarından ele geçen örneklerle ilişkilendirilerek Antiokheia'ya atfedilmiştir⁵³. Ayrıca, 2012 yılında Antiokheia kazısında Mên büstü kontrmarkı taşıyan Antiokheia darbının bulunmuş olması da bu durumu desteklemektedir⁵⁴. Buna göre, Nysa'nın Marcus Aurelius ile Lucius Verus'un birlikte imparatorluk yaptıkları döneme ait iki farklı sikkesinin⁵⁵ ön yüzünde bulunan Mên büstü kontrmarkı da Antiokheia'ya atfedilmiştir⁵⁶. Ancak bugün özel koleksiyonlarda bulunan bu sikkelerin buluntu yerlerine dair bir bilgi yoktur. Buna karşın, hem Nysa darplarında hem de Nysa kazı buluntuları arasında da Mên büstü kontrmarklı örneklerin bulunması, bu kontrmarkların Nysa'da vurulmuş olma ihtimalini akla getirmektedir. Özellikle MS 2-3. yüzyıllarda Phrygia, Lydia, Pisidia bölgeleri başta olmak üzere, Anadolu'nun birçok bölgesinde yaygınlaşan Mên tapınıminin⁵⁷ Nysa'daki varlığına dair arkeolojik, epigrafik veya filolojik veri bulunmamaktadır. Buna karşın kentin sikkelerinde, MS 1. yüzyıl ortalarından itibaren, özellikle MS 2-3. yüzyıllarda en sık betimlenen tanrıların başında gelmesi, Mên'in Nysa'daki önemine işaret etmektedir⁵⁸. Kentin sikke repertuarında, büst, ayakta, tapınak içinde ve nehir tanrısı görünümünde olmak üzere dört farklı ikonografideki betimlerinin yanı sıra kent tanrıçasının elinde veya yanında küçük bir figür olarak da Mên karşımıza çıkar. Ayrıca *homonoia* sikkelerinde de Nysa'yı temsil eden tanrı genellikle Mên'dir⁵⁹. Bu betimlere ek olarak Nysa sikkelerinde tanrının, az bilinen "*kamareites*" *epitheton*'u ile anılması da kentteki özel konumuna işaret eder⁶⁰. Bu veriler göz önüne alındığında, Nysa'da kontrmark figürü olarak da Mên'in seçilmesi, kesin olmamakla birlikte, ihtimal dahilindedir.

Figürlü kontrmarklardan belirlenebilen diğer iki örnek Alabanda'ya ait Septimius Severus ve *caesar* Geta darpları üzerinde yer alır (Kat. 54-55). Septimius Severus'un sikkesinde biri figürlü diğeri değer kontrmarkı olmak üzere 2 kontrmark bulunur. Figürlü kontrmarkta, Caracalla'nın büstü ve sağında okunaksız olmakla birlikte muhtemelen *alpha* (A) veya < vardır. Değer kontrmarkı ise *digamma/stigma*'dır (Ϛ). Geta sikkesindeyse 2 adet figürlü kontrmark ve 1 adet değer kontrmarkı bulunmaktadır. Figürlülerden ilkinde Caracalla'nın büstü ve solunda A, ikincisindeyse şua taçlı bir büst yer alır. Değer kontrmarkı yine *digamma/stigma*'dır (Ϛ). Son darplarını Caracalla Dönemi'nde yapan Alabanda'nın, Severuslar Dönemi sikkelerinde imparator büstü ve/veya değer kontrmarkı vurulmuş benzer örneklerine çeşitli kataloglarda rastlanır⁶¹. Alabanda'da darp edilen ve orada kontrmarklanan sikkelerin Nysa'da ele geçmeleri, bu iki kentin coğrafi yakınlığı nedeniyle olağandır.

⁵³ Howgego 1985, 107, no. 18 (dairesel) ve 19 (dikdörtgen); <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/countermark/136>, <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/countermark/137> (erişim tarihi: 10.09.2023). Ayrıca bkz. Hill 1914, 306, Pl. XIX, 11; Johnston 2007, 251.

⁵⁴ Sancaktar 2011, 518; Sancaktar 2013, 371.

⁵⁵ Martini 1992, 1229, no. 2884 = RPC IV.2, 1462.5 (temp.), <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/1462> (erişim tarihi: 10.09.2023); RPC IV.2, 11648.1 (temp.), <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/11648> (erişim tarihi: 10.09.2023).

⁵⁶ Howgego 1985, 107, no. 18. Ayrıca bkz. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/countermark/136> (erişim tarihi: 10.09.2023).

⁵⁷ Lane 1971, 19-155; Lane 1976, 17-66.

⁵⁸ Regling 1913a, 94; Lane 1975, 19-34, Nysa 1-43; Lane 1976, 44-45, 75, 85-86, 107; Özbil 2022, 374-378.

⁵⁹ Nysa-Ephesos, Elagabalus Dönemi: Franke – Nollé 1997, Nr. 1452 (Artemis Ephesia karşısında Mên); Nysa-Lakedaimonia, Maximinus Dönemi: Franke – Nollé 1997, Nr. 1453 (Ares kült heykeli karşısında Mên); Laodikeia ad Lycum-Nysa, Hadrianus ve Marcus Aurelius dönemleri: Franke – Nollé 1997, Nr. 1159-1160, 1161 (Zeus Laodikeios karşısında Mên). Bunların dışında Nysa'nın bilinen bir başka *homonoia* sikkesi Tralleis'ledir ve her iki kenti genç birer *heros* temsil etmektedir. <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/11648> (erişim tarihi: 10.09.2023).

⁶⁰ Mevcut verilere göre Mên Kamareites, Nysa sikkeleri dışında Sardeis'in güneyindeki Allahdiyen yakınlarında ele geçen bir adak stelinde (MS 1-2. yüzyıl) Plouton ve Kore birlikte anılmaktadır. Malay 1994, 165, Abb. 56. Ayrıca bkz. de Hoz 1999, 16, dn. 75; 40; 212, no. 35.2.

⁶¹ BMC Caria, 32-33; SNG Aulock Karien, 2394-2399, 2401; SNG Cop Caria, 11-14; SNG Tüb. Karien-Lydien, 3343-3348; Forrer 1926, 6355. Kontrmarklar için bkz. Howgego 1985, 112, no. 39i-ii ve 114, no. 52.

Değer kontrmarkları, figürlü kontrmarklardan farklı olarak sikkenin sadece geçerliliğini sağlamak için değil aynı zamanda birim olarak değerini belirlemek için de vurulan kontrmarklardır. Asia ve diğer eyaletlerdeki kent sikkelerinde, özellikle MS 3. yüzyılda yaşanan ekonomik krizlere bağlı olarak yaygın biçimde karşımıza çıkan değer kontrmarkları kentlerin kendi darplarına vurulabileceği gibi yabancı kentlerin sikkelerine de vurulmuş olabilir⁶². Nysa kazı buluntularında tespit edilen değer kontrmarklarından ilki A (Kat. 23)⁶³, diğer değer kontrmarklarının tamamı C ve varyasyonlarıdır (Kat. 28, 29, 43, 44, 48, 57, 62, 80, 83, 84, 103, 104, 105)⁶⁴. Her iki kontrmark da Asia'daki birçok kent tarafından özellikle MS 3. yüzyılda sıklıkla kullanılmıştır.

BİRİMLER

Kazılarda ele geçen kent sikkeleriyle ilgili genel kanı bunların küçük birimlerde ve nispeten düşük değerdeki paralar olduğudur. Ancak sikke birimlerinin dönem ve kentlere göre değişiklik göstermesi, sikkelerin tedavülde oldukları süreç ve sonrasında fiziki özelliklerindeki değişiklikler ve kazı buluntularının dolaşımdaki sikkelerin sadece küçük bir kısmını temsil etmesi gibi nedenlerle, bir kentte ele geçen sikkeleri birimler açısından değerlendirmek zordur. Birimlerin orijinal isimlerine veya birbiriyle ilişkisine dair bilgilerimizin kısıtlı olması da anlamlı sonuçlara ulaşmayı güçleştirir. Ayrıca, değer kontrmarkları da sikke birimlerinin dönemlere göre değişmesindeki bir başka faktördür. Bunlara bağlı olarak, Nysa buluntularının birimleriyle ilgili bir değerlendirme yapmak, bu makalenin kapsamını aşmaktadır. Ancak bazı gözlemler yapmak mümkündür.

Nysa buluntuları arasında birimi bilinen iki sikkeden ilki, "CA Coinage" serisinden bir *dupondius* (Kat. 72), ikincisi ise Kallatis'in 3 *assaria* değerindeki sikkesidir (Kat. 73). Diğer sikkelerin birimleriyle ilgili, nicel özelliklerine göre bir değerlendirme yapmak gerekirse, çaplarının 15,8-38,4 mm, ağırlıklarının 2,55-26,31 gr arasında değiştiği görülür. Bununla birlikte, çap ve ağırlık frekanslarında 18-20/21-23/24-27 mm, 3-4/5-6 gr ağırlığındaki sikkeler çoğunluktadır. Dolayısıyla yukarıda bahsedildiği gibi, Nysa'da da küçük birimlerdeki sikkelerin daha çok ele geçtiği söylenebilir. Sikkelerin nicel özelliklerinin dışında, aşınmışlık düzeyleri ve üzerlerindeki kontrmarklar da bunların çoğunun küçük birimlerde ve/veya zamanla değerini kaybetmiş sikkeler olduğunu göstermektedir.

DEĞERLENDİRME

MÖ 3. yüzyılın başında kurulmasından itibaren, özellikle Plouton ve Kore Tapınağı sayesinde ün kazanan Nysa, aynı zamanda önemli bir eğitim ve kültür merkezi olarak bilinir. Maiandros'un verimli topraklarının da etkisiyle gelişen kent, yine bu nehirle bağlantılı önemli bir yol güzergâhının üzerinde yer alır. Bu yanı sıra Nysa, Seleukoslardan itibaren dini, askeri ve ticari amaçlarla bu yolu kullananların uğrak noktalarından biri olmuştur. Nysa'da ele geçen Roma eyalet sikkeleri, her şeyden önce kentin bu konumuyla bağlantılı bölgesel ilişkilerine işaret etmektedir. Ephesos'tan başlayarak Maiandros'un kuzeyi boyunca doğuya devam eden yol Laodikeia ad Maeandrum'a ulaşarak buradan iç bölgelere devam eder. Nysa buluntuları arasında bu önemli yol güzergâhındaki kentlerin neredeyse hepsine ait sikkeler ele geçmiştir: Ephesos, Magnesia ad Maeandrum, Tralleis, Mastaura, Antiokheia ad Maeandrum, Briula ve Laodikeia ad Lycum. Yolun iki önemli kavşak noktası olan Tralleis ve Antiokheia ad Maeandrum'dan güneye ayrılan yollar ise Marsyas ve Morsynos vadilerini takip eder. Bu güzergâhlardaki iki önemli kentin, Alabanda ve Aphrodisias'ın sikkeleri de Nysa buluntuları arasındadır. Nysa'nın hemen güneydoğusunda,

⁶² Ayrıntılı bilgi için bkz. Johnston 2007.

⁶³ Howgego 1985, 260, no.747; Johnston 2007, 97, no. 10.

⁶⁴ Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.

Maiandros'un bir başka kolu olan Harpasos Çayı ve vadisi bulunur. Bu vadideki kentlerdense Harpasa ve Neapolis ad Harpasum'un sikkeleri Nysa'da ele geçmiştir. Maiandros ve güneye inen kollarındaki kentlere ait bu sikkeler, Nysa'da temsil edilen yabancı sikkelerin % c. 83'ünü oluşturur. Bu durum, kent'in Roma İmparatorluk Dönemi'nde yol bağlantıları ve coğrafi yakınlığa bağlı olarak bölge kentleri ile ilişkisini nümismatik açıdan göstermektedir.

Kıyı ve kuzey Ege kentlerinden Metropolis, Magnesia ad Sipylum, Aigai ve iç kesimde Philadelphia'nın birer sikkelerinin Nysa buluntuları arasında yer alması ise daha geniş kapsamdaki bölgesel bağlantılara işaret eder. Phrygia kentlerinden Synnada'nın, Mysia'nın kuzey kıyısında bir koloni kenti olan Parion'un ve deniz aşırı uzaklıktaki Kallatis'in sikkelerinin de Nysa'da ele geçmesi, antik dönem sikkelerinin uzak mesafeler boyunca yer değiştirebileceğinin göstergeleridir. Ancak bu durum, kentler arasındaki ilişkilerden çok bireysel seyahatler ve rastlantısal sikkeler kayıplarıyla bağlantılı görülmelidir.

Nysa buluntularıyla karşılaştırmak açısından Louis Robert'in Eylül 1947'deki gezilerinde Sultanhisar'dan aldığı sikkelerden de kısaca bahsetmek yerinde olacaktır⁶⁵. Bu sikkelerin, gerçek buluntu yerleri bilinmese de, alındıkları yerin yakın çevresinde ele geçmiş oldukları varsayılabilir⁶⁶. Robert'in Sultanhisar'dan aldığı 13 sikkenin 9'u Roma eyalet sikkeleridir⁶⁷ ve bunlardan 3'ü Nysa⁶⁸, 2'si Ephesos⁶⁹, birer adedi Tralleis⁷⁰, Mastaura⁷¹, Hierapolis Phrygiae⁷² ve Metropolis⁷³ darbidir. Açıkça görüldüğü gibi Hierapolis hariç diğer kentler, kazı buluntularında da temsil edilen kentlerdir. Hierapolis sikkelerinin Nysa çevresinde ele geçmesi ise yol bağlantısı ve coğrafi yakınlığı nedeniyle şaşırtıcı değildir.

Nysa sikkelerinin kent dışında ele geçtiği yerler ve Nysa darplarına kontrmark vurulan kentlerde de, kazı buluntularıyla benzer coğrafi dağılım gözlemlenmektedir. Buluntu yerlerinden ilki, Nysa'da da sikkeleri ele geçen Ephesos'tur⁷⁴. Benzer olarak, Nysa buluntuları arasındaki kentlerden Tralleis ve Aphrodisias'ta da hem kazı buluntuları⁷⁵ hem de kontrmarklı sikkelerle⁷⁶ Nysa sikkeleri kaydedilmiştir.

Bu üç kent ve Nysa, Maiandros çevresindeki bölgesel yol ağları üzerindeki önemli merkezler olduğu için birbirleriyle ilişkileri her zaman canlı olmuştur. Sikkeler buluntuları da bu ilişkilerin tanıklığını bir kez daha sağlamaktadır. Aynı bağlamda ele alabileceğimiz bir başka veri Aydın'ın Bozdoğan ilçesindeki Haydere yakınlarında ele geçen sikkelerdir⁷⁷. Aralarında 1 adet Nysa darbinin de bulunduğu sikkelerin çoğu Maiandros ve kolları çevresindeki kentlere aittir.

⁶⁵ Delrieux 2011. Ayrıca bkz. Callataÿ – Delrieux 2010, 26-29.

⁶⁶ Louis Robert'in 1932'den 1964'e kadar çeşitli yıllarda Anadolu'da yaptığı araştırma gezileri sırasında topladığı sikkelerin bazıları İstanbul, İzmir gibi dönemin antika ticaretinde etkin pazarlarından alındığı için bunların kökeni hakkında bilgi sahibi olmak mümkün değildir. Buna karşın Jean ve Louis Robert'in titiz kayıtları sayesinde birçoğunun satın alındığı yer, en azından kasaba, köy veya mahalle düzeyinde bilinmektedir. Bu tür örnekleri kesin veriler olarak kabul edemesek de karşılaştırma amaçlı kullanıldıklarında bölgesel açıdan anlamlı sonuçlara ulaşmaya yardımcı olabilirler.

⁶⁷ Delrieux 2011, 314, carte 32.

⁶⁸ Delrieux 2011, 159-160, no. 723 (Nero), 724 (Domitianus), 727 (Portresiz, MS 3. yüzyıl).

⁶⁹ Delrieux 2011, 94-95, no. 315 (Valerianus), 317 (Gallienus).

⁷⁰ Delrieux 2011, 162, no. 747 (Portresiz, MS 3. yüzyıl).

⁷¹ Delrieux 2011, 158, no. 716 (Commodus).

⁷² Delrieux 2011, 168, no. 772 (Portresiz, MS 221).

⁷³ Delrieux 2011, 98, no. 336 (Salonina).

⁷⁴ Karwiese 2003, 342, F. Nr. 62. Ayrıca bkz. Karwiese 1982, 90, Nr. 101; Karwiese 1986, 153, Nr. 492, 155, Nr. 566.

⁷⁵ Tralleis: Türkmen 2004, 74-79, no. 5, 6, 8, 9, 17. Aphrodisias: Mac Donald 1976, 11, no. 388-389; Tek 2019, 168, Fig. 5, no 20.

⁷⁶ Aphrodisias'ta yabancı sikkelere vurulan "Aphrodite kült heykeli" kontrmarklı Nysa'nın Gordianus Pius sikkelerinde kaydedilmiştir. Howgego 1985, 147, no. 228. Tralleis'e ait olduğu düşünülen "kanatları açık kartal" kontrmarklı Nysa'nın Elagabalus, Maximinus, Otacilia Severa Valerianus ve Gallienus sikkelerinde görülmektedir. Howgego 1985, 46-47, 165-166, no. 324a-v.

⁷⁷ Delrieux 2010, 209-228, 214, no. 17; Delrieux 2008, 170-171.

Nysa kazılarında rastlamadığımız Güney İonia kentlerinden Priene ve Miletos-Didyma'daki kazı çalışmalarında⁷⁸, Samos'ta ise bir define içeriğinde Nysa sikkeleri ele geçmiştir⁷⁹. Bu veriler de yine Maiandros havzasındaki sikke dolaşımının Nysa özelindeki kanıtlarındandır.

Nysa sikkelerinin varlığı, kazı buluntusu ve kontrmark verileriyle kaydedilen bir başka kent Sardeis'tir⁸⁰. Her ne kadar şimdiye dek Nysa'da Sardeis sikkesi ele geçmemişse de dönemin önemli merkezlerinden biri olan Sardeis'te Nysa'nın sikkelerinin dolaşımı olağandır. Bununla birlikte iki kent arasındaki yol hattında bulunan Philadelphia'nın sikkesinin Nysa'da ele geçmesi, daha önce belirtildiği gibi geniş kapsamlı bölgesel bağlantılara işaret eder.

Anadolu'nun merkezindeki konumuyla Nysa'ya nispeten uzak olan Ankyra'daki Çankırıkapı Kazıları'nda ele geçen 1 adet Nysa sikkesini⁸¹, Nysa'da ele geçen Synnada sikkesi gibi iç bölgelerle bağlantılar açısından değerlendirmek mümkündür.

Bunların dışında, 20. yüzyılın başında Alman arkeologların çeşitli yerlerde yaptığı çalışmalarda ele geçen ve bugün Berlin Münzkabinett'te bulunan sikkeler arasında da Nysa sikkeleri yer almaktadır⁸². Bunlardan biri Magnesia ad Maeandrum'da ele geçmiştir ki, iki kentin yakınlığına bağlı olarak Magnesia'da Nysa'nın, Nysa'da da Magnesia'nın sikkelerinin bulunması olağandır. Dodona buluntusu olan diğer sikke ise tıpkı Nysa'da ele geçen Kallatis sikkesi gibi uzak mesafeler arasındaki bireysel yolculuklara işaret eder.

Çeşitli koleksiyonlardaki Roma İmparatorluk Dönemi Nysa sikkelerinden, buluntu yeri kaydedilen örnekler de yukarıdaki verilerle karşılaştırma amaçlı olarak ele alınabilir. Batı Anadolu müzelerindeki Nysa sikkelerinden buluntu yeri kayıtlı olan örnekler, Efes Müzesi'nde Aydın (2 adet) ve Kuyucak (1 adet) kökenli; Aydın Müzesi'nde Aydın (5 adet), Tralleis (2 adet), Magnesia (1 adet) ve Germencik (1 adet) kökenli, Bergama Müzesi'nde ise Larisa (1 adet) kökenlidir⁸³. L. Robert'in koleksiyonundaki Nysa darpları ise Sultanhisar, Nazilli ve Geyre'den satın alınmıştır. Bu koleksiyonlardaki sikkelerin buluntu yerleri kesin olmasa da coğrafi yakınlık ve bölgesel bağlantılar açısından kazı buluntularıyla benzer dağılım gösterdikleri dikkat çekmektedir.

Sikkeler ve kontrmarklar dışında, kentler arasındaki ortak kalıp kullanımı ve kalıplardaki stilistik benzerlikler de bölgesel bağlantılara işaret eder⁸⁴. Konrad Kraft bu konudaki çalışmasında, Augustus Dönemi'nden itibaren kalıp paylaşımına dair örneklerin bulunduğunu ve özellikle Severuslar Dönemi'nden itibaren yaygınlaştığını ortaya koymuştur. Buna göre Septimius Severus'tan itibaren Asia'daki farklı kentlerin kullanımı için kalıp üreten dört büyük merkez, Smyrna, Sardeis, Ephesos ve Pergamon'dur⁸⁵. Ayrıca daha küçük kentler arasında da ortak kalıp kullanımı ve stilistik benzerlikler görülmektedir. Nysa sikkelerinde kullanılan Ephesos merkezli kalıpların yanı sıra çeşitli dönemlerde aynı ön yüz kalıbını kullandığı tespit edilen kentler Tralleis, Magnesia ad Maeandrum, Smyrna, Kyme, Hierapolis Phrygiae ve Kibyra'dır. Ayrıca, Ephesos, Tralleis, Aphrodisias, Magnesia ad Maeandrum, Priene, Samos, Kolophon, Erythrai ve Priene sikkeleri ile stilistik benzerlikler bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, Nysa sikkelerinde *Provincia Asia*'nın çeşitli kentleriyle ve özellikle Maiandros çevresindeki kentlerle ortak kalıp kullanımı ve stilistik benzerlikler bulunmaktadır.

⁷⁸ Priene: Regling 1927, 183. Didyma: Baldus 2006, Nr. 38, 644, 645.

⁷⁹ CoinH II, 154 (Samos 1973/74 definesi).

⁸⁰ Bell 1916, 24, no. 233. Valerianus Dönemi'ne ait bir Nysa sikkesi üzerinde ise Sardeis'e ait "CAP •Δ•" kontrmarkı bulunmaktadır. Johnston 2007, 215-216, no. 561.

⁸¹ Arslan 1996, no. 29.

⁸² Berlin Münzkabinett'deki Nysa sikkeleri ile ilgili araştırmalarıma izin verip destekleyen Sayın Prof. Dr. Bernhard Weisser'e çok teşekkür ederim.

⁸³ Efes, Aydın ve Bergama müzelerindeki çalışmalarına izin veren ve her türlü kolaylığı sağlayan Sayın Emin Yener, Yılmaz Akkan, Handan Özkan, Cengiz Topal, Lale Pancar ve Nilgün Ustura'ya çok teşekkür ederim.

⁸⁴ Bkz. Kraft 1972.

⁸⁵ Kraft 1972, 22-66, Karte 1-14.

Sonuç olarak, Nysa'da ele geçen Roma eyalet sikkeleri, kentin Maiandros çevresindeki komşu kentlerle bağlantılarının öne çıktığını göstermektedir. Ayrıca, Nysa sikkelerinin ele geçtiği diğer yerler, kontrmarklı sikkeler, ortak kalıp kullanımı gibi veriler de kazı buluntularıyla tutarlı bir tablo ortaya koyar. Tüm bu veriler, birçok farklı kentte olduğu gibi Nysa özelinde de, bölgesel yol ağlarının ve coğrafi yakınlığın kentler arası ilişkilerdeki rolünü nümismatik veriler aracılığıyla ortaya koymaktadır.

Sikkelerin dönemsel dağılımında, Augustus Dönemi ile başlayan buluntuların Iulius Claudiuslar Dönemi sonrasında düştüğü ve Antoninus Pius Dönemi ile birlikte yeniden arttığı görülür. Buluntular arasında en fazla temsil edilen sikkeler ise Severuslar sonrasına aittir. Özellikle Valerianus ve Gallienus dönemi eyalet sikkelerine imparatorluk darpları da eklendiğinde diğer dönemlerle fark açılmaktadır. Dönemlere göre dağılımda iki olgu dikkat çeker. Bunlardan ilki, MS 2. yüzyılın ilk yarısından itibaren, *euergesia* faaliyetlerinin de katkısıyla kentte gerçekleşen büyük imar faaliyetlerinin arkeolojik ve epigrafik verilerle takip edilebilmesine karşın, aynı sürece ait nümismatik verilerin zayıf kalmasıdır. Sikke buluntularında Flaviuslar ve Antoninuslar Dönemi arasına tarihlenen örnek olmamasının yanı sıra kentin Nerva ve Tarianus darbının bilinmemesi ve Hadrianus Dönemi darplarının diğer dönemlere göre sayıca ve çeşitlilik açısından az olması ilginçtir. Zira söz konusu dönem, yukarıda bahsedildiği gibi yapı faaliyetlerinin artışına paralel olarak yüksek kültür öğelerinin de arttığı bir dönemdir. İkinci Sofistik akımın da etkisiyle dini ve kültürel mirasın önemsendiği, geleneksel kültürün yanı sıra eski Yunan efsanelerinin öne çıkmaya başlaması kentteki yeni yapı programları ile kendini gösterir. Bu durum aynı zamanda kenttin maddi olarak görece zenginliğine de işaret eder⁸⁶. Ancak bu zenginliğin yansımaları ne sikke buluntularında⁸⁷ ne de kentin darplarında görmekteyiz. Sikke buluntularının dönemleri ile ilgili ikinci olgu ise Valerianus ve Gallienus Dönemi sikkelerinin nispeten yüksek oranda olmasıdır. Nysa'nın söz konusu dönemdeki darplarının emisyon hacminde de önceki dönemlere göre büyük bir artış olmuştur⁸⁸. Bunun muhtemel sebebi, her yıl Plouton ve Kore onuruna düzenlenen Theogamia Festivalleri'nin *oikoumenika* statüsüne yükseltilmesine bağlı ekonomik canlanmayla ilgili olmalıdır⁸⁹. Nysa'da ele geçen bu döneme ait buluntuların, sayıca az görünmekle birlikte oransal olarak fazla olması da belki bununla ilişkilendirilebilir.

⁸⁶ Nysa özelinde, Hellenistik Dönem'den itibaren bilinen Plouton-Kore kültü ve tanrı çiftinin onuruna düzenlenen Theogamia Şenlikleri, Dionysos efsaneleri ve yerel zenginliklerin personifikasyonlarının tiyatronun sahne binasının podiyum frizlerinde detaylı bir şekilde öyküleştirilmesi kentteki kültürel miras bilincinin ve ekonomik rehafın göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kadioğlu 2022a, 162-191.

⁸⁷ Sardis, Ephesos, Aphrodisias, Hierapolis Phrygiae gibi merkezlerde de Flaviuslar ve Antoninuslar Dönemi arasına tarihlenen sikke buluntularının az veya hiç olmaması dikkate alındığında, bu durumun sadece Nysa'ya özgü olmadığı anlaşılmaktadır. Sardis: Bell 1916, vi; Table V, Johnston 1981 ve Evans 2018'den alınan verilere göre. Ephesos: Tiyatro buluntuları için bkz. Schachinger 2017, 235, Grafik 21; Schachinger 2016, 310, Diagram 4. Hanghaus 1 için bkz. Schachinger 2017, 235, Grafik 22. Aphrodisias: Tek 2019, 175, Fig. 8. Hierapolis Phrygiae: Travagli 2010, 11-12, tab. 3a-3c.

⁸⁸ Özbil 2022, 367; Özbil 2017, 562-566.

⁸⁹ Strabon'un da bahsettiği Plouton ve Kore onuruna düzenlenen festivalin ismi ilk kez Augustus Dönemi'ne tarihlenen bir onurlandırma yazıtında görülür. Strabon XIV.1.44. Moretti 1953, 160-162, Nr. 61. Kentin sikkelerinde ise ilk kez Otacilia Severa darplarında rastlanan Theogamia'nın, *oikoumenika* statüsü ise Valerianus Dönemi sikkelerinde geçmektedir. Regling 1913a, Nr. 177, 189, 195, 196. Festivalle ilgili epigrafik veriler için bkz. Öztaner ve diğ. 2014, 231-232, no. 5, 236; Gökalp Özdiil 2016, 165-173=Blümel 2019, 124-126, Nr. 469; Gökalp Özdiil - Akdoğu Arca 2022b, 133-134, no. 5; Akdoğu Arca- Gökalp Özdiil 2022b, 70-73. Ayrıca, Nysa Tiyatrosu sahne binasının podiyum frizlerindeki festivalle ilgili sahneler için bkz. Kadioğlu 2022a, 165-167, 170, 190.

TEŞEKKÜR

2003 yılından bu yana çalıştığım Nysa Kazılarında ele geçen sikkeleri çalışmama izin veren ve bu konuda beni daima destekleyen Kazı Başkanı hocalarım Prof. Dr. Vedat İdil'e ve Prof. Dr. Serdar Hakan Öztaner'e, hem nümismatik hem de arkeoloji alanında ilerlememde yol gösteren hocalarım Prof. Dr. Zeynep Çizmeli Ögün'e ve Prof. Dr. Musa Kadioğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

EXTENDED ABSTRACT

The ancient city of Nysa, located in the Sultanhisar district of Aydın, is situated north of the Maeander River and on the southern slope of Mount Mesogis. Referred to as Nysa ad Maeandrum due to its location near the Maeander, the city became an important city in the region from its establishment in the early 3rd century BC. Nysa has gained fame with the Plouton Temple, which was a significant sacred site in the region, and is also known as an educational and cultural centre. One of the undoubtedly significant factors contributing to the city's development is its location right on the edge of the fertile basin of the Maeander River. Also, the city's positioning on one of the frequently used transportation and trade roads, that reached inland from the Aegean shores has played a role in the city's wealth, development, and its status as one of the important destinations in the ancient times. The archaeological excavations carried out in the city indicate continuous and strong settlement from the Late Hellenistic Period to the end of the Late Antique Period. In addition, excavations revealed that small-scale settlement continued in the 11th-12th centuries AD. By the end of the 13th century AD, Nysa had been abandoned, and settlement established in modern Sultanhisar. The coins found in the excavations and researches carried out in the city between 1992 and 2023, reflect the changing dynamics of this extended period, dated from the 2nd century BC to the end of the 13th century AD. Additionally, a small number of coins from the Beylik and Ottoman periods have also been found. However, most of the finds have been found in a disassociated manner from their original historical or spatial contexts, either within fill layers or within Late Antique and Byzantine contexts. Indeed, they provide information or evidence about both the city's history and the using and circulation patterns of coins in antiquity. The Roman provincial coins found in Nysa, discussed in this article, reflect the city's relationship with the neighbouring cities. Out of the 111 Roman provincial coins found in Nysa, 73 have been identified and the majority of these are the city's local coins. Most of the other coins, on the other hand, belong to the cities in the surroundings of the Maeander River. Coins from nearly all cities located along the road from Ephesus to Laodicea ad Lycum have been found in Nysa. Also the cities of Marsyas, Harpasus and Morsynus Valley, which are the southern connections of the Maeander and the main road, have been found in Nysa. Indeed, the finding of Nysa coins in different cities around the region, beyond Nysa itself, also points to the city's regional connections. In addition, relations between relatively distant, even overseas, regions can be observed both in finds from Nysa and in other cities where the coins of Nysa have been unearthed. These finds can be explained by individual journeys that could be made for various reasons, rather than by economic or commercial relationships.

KATALOG

Katalogdaki kentlerin sıralaması "Roman Provincial Coinage-RPC" serisine bağlı kalınarak, *provincia* ve *conventus*'lara göre yapılmıştır⁹⁰. Bununla birlikte bağlı olunan *provincia* ve *conventus*'ların dönemlere göre değiştiği, örneğin Nysa, Antiokheia, Aphrodisias, Neapolis, Laodikeia, Synnada gibi kentlerin MS 3. yüzyıl ortalarında kurulan Phrygia-Caria eyaletine bağlanması ya da Parion'un önce Adramytteion sonra Kyzikos *conventus*'una bağlı olması gibi durumlar göz ardı edilmiştir. Ayrıca, Nysa buluntuları söz konusu olduğu için kentin kendi darplarına öncelikle yer verilmiş ve diğer kent sikkeleri idari sınıflamanın yanı sıra coğrafi konumları da dikkate alınarak sıralanmıştır⁹¹. Kentlerin altında dönemlere göre kronolojik olarak sikke tipleri yer almaktadır. Ön yüz (Ö.) ve arka yüz (A.) tanımları mümkün olduğunca kısa bir şekilde yazılmış ve lejantlar sikke üzerinde korunduğu haliyle, eksik kısımlar benzer örneklere göre köşeli parantez içerisinde tamamlanarak belirtilmiştir. Kesin olmayan veya farklı seçenekleri olan lejantlar ise köşeli parantez içerisinde boş bırakılmıştır. Lejantlardaki ligatürler üstü çizgili olarak gösterilmiştir. Katalog numarasının ardından sırasıyla ağırlık (gr), çap (mm) ve darp aksları (h), kazı envanter numarası ve buluntu yeri bilgileri yazılmıştır. Daha önce yayımlanmış sikkeler için ilgili yayına atıfta bulunulmuştur. Referanslarda RPC serisinin basılı ve çevrimiçi kataloglarında benzerleri bulunan sikkeler için sadece RPC numaraları, RPC'de olmayan veya yayınlanmamış serilerini kapsayan sikkeler için diğer kaynaklar kullanılmıştır. Ayrıca, varsa yayımlanmış *corpus*'lara da yer verilmiştir.

⁹⁰ Katalogların sınıflandırılmasındaki farklı yöntemler hakkında bkz. RPC I.I, xiv-xvii. Iulius-Claudiuslar Dönemi'nde *Provincia Asia*'nın organizasyonu ve için bkz. RPC I.I, 365-366.

⁹¹ Robert 1966, 105.

**PROVINCIA ASIA
EPHESOS CONVENTUS'U**

NYSA AD MAEANDRUM

Augustus

- Ö. Augustus başı, sağa.
A. NYCAΕωΙ; Livia başı, sağa.
1* 4,14 gr 18,8 mm 11 h. 05-39 (Cadde 1-Plateia-batı yaka)
RPC I 2662; Regling 1913a, Nr. 57.
Ö. Augustus ve Livia başı, arka arkaya, sağa.
A. [NYCA]ΕωΙ; Dionysos, ayakta, sola.
2* 4,04 gr 18,1 mm 12 h. 07-Env-37 (Dorik Tapınak/Heroon'un güneyi, yüzey)
RPC I 2663; Regling 1913a, Nr. 56.

Tiberius (?)

- Ö. ΣΕΒΑΣΤΩΣ; Tiberius başı, sağa.
A. ΦΙΛΟ ΚΑΙCΑΡ ΓΡΑΜ ΤΟ Β ΝΥΣΑΕΩΝ; defne çelengi içinde.
3* 7,14 gr 20 mm 12 h. NY18.S3 (Roma Villası, MY.1) Ö. [], kontrmark: *Capricornus*;
A. [] B []
4* 5,54 gr 19,9 mm 12 h. 05-33 (Cadde 6 Batı, C6B) Ö. [], kontrmark: *Capricornus*;
A. [] ΚΑΙ [] ΤΟ Β [] ΩΝ
5* 5,01 gr 19 mm 12 h. 94-11 (Yüzey) Ö. [], kontrmark: *Capricornus*; A. ΦΙΛΟ ΚΑΙCΑΡ ΓΡΑΜ ΤΟ Β ΝΥΣΑΕΩΝ
RPC I 2664 (Augustus or Tiberius); Regling 1913a, Nr. 50 (Augustus). Kontrmark: Howgego 1985, 162, no. 308.

Claudius (?)

- Ö. [CΕΒΑCΤΟΙ]; Claudius ve Agrippina başı, arka arkaya, sağa.
A. NYCAΕωΝ, kesimde: [ΧΑΙΡΗΜωΝ]; *quadriga* içinde Plouton'un Kore'yi kaçırma sahnesi, sağa.
6* 5,85 gr 21 mm 12 h. NY21.S4 (Tiyatro, 1. Tonoz, yüzey)
RPC I 2665 (Claudius and Agrippina II-?); Regling 1913a, Nr. 54-55 (Augustus-Livia)

Nero

- Ö. [ΝΕΡΩΝ] ΚΑΙCΑΡ; Nero başı, sağa.
A. [Ν]ΥCΑΕ[ΩΝ ΔΙΟΜΗΔΙΑΝΟC], solda ΙΕΡΕ[ΥC], sağda ΚΟΡΗ; Kore, ayakta, sola.

- 7*** 10,44 gr 24 mm 12 h. NY21.S13 (*Nymphasion*, NYM.1)
RPC I 2667; Regling 1913a, Nr. 59.
Ö. ΝΕΡΟΝ ΚΑΙCΑΡ; Nero başı, sağa.
A. ΝΥCΑΕΩΝ ΔΙΟΜΗΔΙΑΝΟC; *quadriga* içinde Plouton'un Kore'yi kaçırma sahnesi, sağa.
8* 6,8 gr 18,5 mm 12 h. TR-00-4 (Tiyatro, *porta regia*) = Kadioğlu - v. Rummel 2003, 105, Nr. 5, Abb. 4 = Kadioğlu 2006, 343, Nr. 702. Ö. ΝΕ[] ΚΑ[]; A. ΝΥ[] ΑΕΩΝ ΔΙ[] ΗΔΙΑΝΟC
9* 5,74 gr 20 mm 12 h. 92-5 (Yüzey) A. ΝΥCΑΕΩΝ ΔΙΟΜΗ[] ΝΟC
RPC I 2668; Regling 1913a, Nr. 60.

Domitianus

- Ö. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ CΕΒΑCΤΟC ΓΕΡΜΑΝΙΚΟC; Domitianus büstü, sağa.
A. ΚΟΡΗ ΝΥCΑΕΩΝ; Kore, ayakta, sola.
10* 9,8 gr 25,6 mm 6 h. 09-324 (Dorik Tapınak/Heroon) Ö. []; A. [] ΡΗ ΝΥ[]
11* 9,5 gr 24,5 mm 6 h. NY12.S8 (Tiyatro, batı *parodos*)
RPC II 1112; Regling 1913a, Nr. 67.

MS 1. yüzyıl (?)

- Ö. ΠΑΤΡΩΟC CΩΖΩΝ; Apollon, ayakta, cepheden, başı sola.
A. ΝΥCΑΕΩΝ; *quadriga* içinde Plouton'un Kore'yi kaçırma sahnesi, sağa.
12* 6,44 gr 21,1 mm 12 h. 07-Etd-17 (*Gymnasion*, yüzey) Ö. [] Ο[] ΩΖΩΝ; A. []
13* 5,92 gr 23,4 mm 12 h. NY14.S5 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia, C1.17) Ö. []; A. []
RPC II 1116 (First century AD?); Regling 1913a, Nr. 46.

Antoninus Pius

- Ö. [ΑΥΤΟ ΚΑΙCΑΡ] ΑΔΡΙΑ ΑΝΤ[ΩΝΕΙΝΟC]; Antoninus Pius başı, sağa.
A. ΝΥC[ΑΕΩΝ]; *cornucopia*.
14* 4,3 gr 21,9 mm 12 h. 04-ABP-51 (Cadde 2-Plateia, ABP)
RPC IV.2 1360 (temp.); Regling 1913a, Nr. 77.

1

2

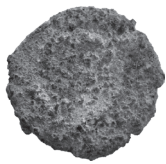
3

4

5

6

7

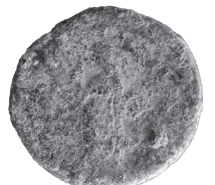
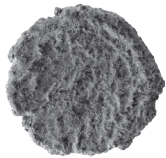
8

9

10

11

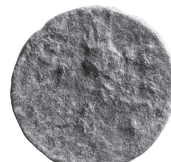
12

13

14

Marcus Aurelius

- Ö. AV [K M AV]PH AN[ΤΩΝΕΙΝΟC CE]; Marcus Aurelius büstü, sola.
- A. [EΠ ΓP] A[C]I[ATIKOV], kesimde: NVCAEΩN; *heksastylos* tapınak içinde Mên.
- 15*** 26,31 gr 37 mm 12 h. NY20.S36 (Yüzey) RPC IV.2 1453 (temp.); Regling 1913a, Nr. 84.
- Ö. AVT KAICAP M EVP (*sic.*) ANTΩΝΕΙΝΟC [C]EB; Marcus Aurelius büstü, sola.
- A. ΓP AVP ΔΙΟΔΟΤΟV NVCAEΩN; *biga* içinde Demeter, ayakta, sola.
- 16*** 24,1 gr 38,4 mm 6 h. 99-23 (Yüzey) RPC IV.2 1456 (temp.; benzer Ö.); RPC IV.2 11505 (temp., benzer A.); Regling 1913a, Nr. 87 (Benzer).

Faustina Minor (Marcus Aurelius)

- Ö. ΦAV[CTEINA CE]BACTH; Faustina Minor büstü, sağa.
- A. ΓP AVP Δ[IO]ΔΟΤΩ (*sic.*) NVCAEΩN; Nike, ayakta, sola doğru yürümekte.
- 17*** 11,1 gr 27,5 mm 6 h. 09-51 (*Gerontikon*, S18) = Özbiç 2014a, 130, no. 143, Taf. 63. RPC IV.2 1466 (temp.); Regling 1913a, Nr. 97.
- Ö. ΦAVCTEINA CEBACTH; Faustina Minor büstü, sağa.
- A. NVCAEΩN; *quadriga* içinde Plouton'un Kore'yi kaçırma sahnesi, sağa.
- 18*** 3,96 gr 19,6 mm 5 h. 04-Y-01 (Kavaklı Köyü/Aroma, yüzey); RPC IV.2 1468 (temp.); Regling 1913a, Nr. 99.

Commodus

- Ö. [Λ AVPH KOMOΔOC]; Commodus büstü, sağa.
- A. NYCA[Eω]N; Tykhe, ayakta, cepheden, başı sola.
- 19*** 7,8 gr 23,1 mm 12 h. NY15.S2 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-*Plateia*, C1.KM5) RPC IV.2 1479 (temp.); Regling 1913a, Nr. 109.

Iulia Domna (Septimius Severus)

- Ö. IOVA ΔOMNA; Iulia Domna büstü, sağa.
- A. NVCAEΩN; Kore, ayakta, sola.
- 20*** 7,33 gr 22,9 mm 6 h. NY22.S26 (Yüzey)

caesar Severus Alexander (Elagabalus)

- Ö. AVP AΛEΞANΔPOC KAI; Severus Alexander büstü, sağa.
- A. NVCAEΩN; Tykhe, ayakta, cepheden, başı sola.
- 21*** 5,62 gr 22,9 mm 6 h. 2009-52 (*Gerontikon*, S18) = Özbiç 2014a, 130, no. 144, Taf. 63. RPC VI 4771 (temp.); Regling 1913a, Nr. 141.

Iulia Maesa (Elagabalus)

- Ö. IOV MAI CEBA; Iulia Maesa büstü, sağa.
- A. NVCAEΩN; Mên, ayakta cepheden, başı sola.
- 22*** 4,74 gr 21,8 mm 12 h. NY20.S37 (Yüzey). A. NV[]EΩN.
- 23*** 3,57 gr 21,8 mm 12 h. 2001-5 (Yüzey). Ö. []OY MA[], kontrmark: A; A. N[]. RPC VI 768 (temp.); Regling 1913a, Nr. 135. Kontrmark: Howgego 1985, 260, no. 747; Johnston 2017, 97, no. 10.

Maximinus

- Ö. AVT MAZIMEINOC (*sic.*); Maximinus büstü, sağa.
- A. NVCAEΩN; *cornucopia* üzerinde oturan çocuk Ploutos, sola.
- 24*** 3,07 gr 18 mm 6 h. NY20.S19 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-*Plateia*, C1.48) RPC VI 4792 (temp.); Regling 1913a, Nr. 150.

caesar Maximus (Maximinus)

- Ö. MAΞIMOC K; Maximus büstü, sağa.
- A. [NY]CAE[ΩN]; panter, sağa doğru oturmakta.
- 25*** 2,7 gr 18,3 mm 6 h. 99-1 (Yüzey) RPC VI 4793 (temp.); Regling 1913a, Nr. 160.

Gordianus Pius

- Ö. AVT ΓOPΔIANOC; Gordianus büstü, sağa.
- A. NVCAEΩN; asma dalı üzerinde üzüm salkımı ve asma yaprağı.
- 26*** 2,54 gr 16,4 mm 12 h. 06-13 (Tiyatro, g. teras) RPC VII.1 476; Regling 1913a, Nr. 171.

15

16

17

18

19

20

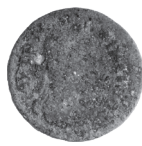
21

22

23

24

25

26

Valerianus

- Ö. [AVT K ΠO ΛIKIN OVA]ΛEPIANOC; Valerianus büstü, sağa.
A. ΕΠΙ ΓΡ ΑΡΤΕΜΩΝΙΑΝΟΝ Ν[ΥCAΕΩΝ]; Artemis, sağa doğru koşmakta.
27* 5,6 gr 30 mm 7 h. 04-SBT-21 (*Stadion*, batı terası, SBT) Kırık.
RPC X unassigned ID 61538; Regling 1913a, Nr. 182.

Gallienus

- Ö. ΠO ΛIKIN ΓΑΛΛΙΗΝOC K; Gallienus büstü, sağa.
A. ΝΥCAΕΩΝ; çelenk içinde Ç.
28* 4,7 gr 20,4 mm 6 h. NY15.S14 (Kilise, APS1) Ö. ΠO ΛIKIN ΓΑΛΛΙΗ[], kontrmark: Ç (*var.*); A. []ΑΕΩΝ
29* 3,37 gr 21,8 mm 12 h. 94-10 (Yüzey) Kırık. Ö. []ΑΛΛΙΗΝOC K, kontrmark: Ç (*var.*); A. ΝΥC[]
RPC X unassigned ID 61592; Regling 1913a, Nr. 219. Kontrmark: Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.
Ö. [ΠO ΛI]KIN ΓΑΛΛΙΗΝOC K; Gallienus büstü, sağa.
A. ΝΥ[CA]ΕΩΝ; Dionysos, ayakta, cepheden, başı sola, sağında panter.
30* 4,16 gr 21,1 mm 6 h. 05-24 (Cadde 3 Kuzey, C3K, yüzey) = Hoffmann 2012, 103, Nr. 6, Taf. 62, 11-12.
RPC X unassigned ID 61586; Regling 1913a, Nr. 215.
Ö. ΠO ΛIKIN ΓΑ[ΛΛI]ΗΝOC K; Gallienus büstü, sağa.
A. ΝΥCAΕΩΝ; Tykhe, ayakta, cepheden, başı sola.
31* 3,73 gr 21,8 mm 12 h. NY22.S7 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia, C1.53G)
RPC X unassigned ID 61591; Regling 1913a, Nr. 217.

MASTAURA Maximinus

- Ö. ΑΥΤ Κ Γ Ι ΟΥΗ ΜΑΞΙΜΕΙΝOC ΑΥΓ; Maximinus büstü, sağa.
A. ΕΠΙ ΜΕ ΚΛ ΙΠΠΟΔΑΜΙΑΝΟΥ, kesimde: ΜΑCΤΑΥΡΕΙΤΩΝ; Asklepios ve Hygieia, ayakta, cepheden, birbirlerine bakmaktalar.

- 32*** 22,84 gr 36,1 mm 6 h. NY22.S14 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia, C1.59)
RPC VI 4820 (temp.).
Ö. ΑΥΤ Κ [Γ Ι ΟΥΗ ΜΑΞΙΜΕ]ΙΝOC; Maximinus büstü, sağa.
A. ΜΑCΤΑ[ΥΡΕΙΤΩΝ]; hörgüçlü boğa, ayakta, sağa.
33* 5,57 gr 22,7 mm 6 h. NY17.S18 (Roma Villası, DSY.6)
RPC VI 4815 (temp.).

Gordianus Pius

- Ö. ΑΥΤ Κ ΓΟΡΔΙΑ[ΝOC]; Gordianus Pius büstü, sağa.
A. [Μ]Α[CT]ΑΥΡ[ΕΙΤΩΝ]; Hermes, ayakta, sola.
34* 4,01 gr 22,5 mm 11 h. NY16.S2 (Forum, F3)
RPC VII.1 437.

Otacilia Severa (Philippus Arabs)

- Ö. [ΩΤΑ] CEBHPA CEBA; Otacilia Severa büstü, sağa, omuzlarında hilal.
A. ΜΑCΤΑΥΡΕΙΤΩΝ; Hekate üçlüsü, sağda altar, solda köpek.
35* 6,18 gr 24,2 mm 12 h. 98-3 (*Gerontikon*, Ön Avlu, yüzey) = Özbiç 2014a, 131, no. 147, Taf. 63 (hatalı ağırlık: 0,18 gr).
RPC VIII unassigned ID 20378.

BRIULA

MS geç 1. yüzyıl (?)

- Ö. ΗΛΙOC; Helios büstü, sağa.
A. ΒΠΙΟΥΛ[ΕΙΤΩΝ]; Apollon, ayakta, sola.
36* 4,03 gr 19,6 mm 1 h. 2002-5 (*Agora*, Doğu *Portiko*, A1)
RPC II 1124 (Late first century AD?).

TRALLEIS

MS geç 1. yüzyıl (?)

- Ö. [ΤΡ]ΑΛΛΙΑΝΩΝ; Demos (?) başı, sağa.
A. [ΚΑΙCΑ]ΡΕΩΝ; Artemis Ephesia kült heykeli.
37* 3,37 gr 17,3 mm 6 h. NY16.S9 (Forum, F13)
RPC II 1104.

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

- Ö. ΗΛΙΟC [CEBA]CTO[C]; şua taçlı Helios büstü, sağa.
A. TP[AMM]IANΩ[N]; Athena, sağa doğru ilerlemekte.
38* 5,27 gr 23,2 mm 12 h. NY17.S13 (Çarşı Bazilikası, B3)
RPC II 1108.

Gallienus

- Ö. ΠΟ ΛΙΚΙΝΝΙ ΓΑΛΛΙΗΝΟC K; Gallienus büstü, sağa.
A. ΕΠΙ ΓΡ Μ ΑVΡ ΑΦΡΟΔΕΙ[CΙΟΥ ΤΡΑΜM] ΙΑΝΩΝ; Artemis ve Demeter, ayakta, birbirlerine, aralarında yanan altar.
39* 7,97 gr 28,2 mm 6 h. 07-Env-36 (*Geron-tikon-Doğu Stoa*) = Özbiç 2014a, 131, no. 148, Taf. 63.
RPC X unassigned ID 61656 (Valerianus için benzer A.).
Ö. ΠΟ ΛΙΚΙΝ ΓΑΛ[ΛΙΗΝΟC] K; Gallienus büstü, sağa.
A. ΤΡΑΜΜΙΑΝΩΝ; Nike, ayakta, sola doğru yürümekte.
40* 4,2 gr 22,6 mm 6 h. NY15.S18 (Forum, F2)
RPC X unassigned ID 61694.
Ö. [ΠΟ ΛΙΚΙΝ] ΓΑΛΛΙΗΝΟC K; Gallienus büstü, sağa.
A. ΤΡΑΜΜΙΑΝΩΝ; Tykhe, ayakta, sola.
41* 3,61 gr 21,5 mm 6 h. 05-10 (Cadde 6 Batı, C6B)
RPC X unassigned ID 61696.

EPHESOS

Antoninus Pius

- Ö. ΑΝΤ[ΩΝΕΙΝΟC ΚΑΙ]; Antoninus Pius başı, sağa.
A. [ΕΦΕCΙΩΝ]; yaban domuzu, sağa.
42* 4,78 gr 18 mm 6 h. NY21.S19 (*Nymphai-on*, NYM.2)
RPC IV.2 1122 (temp.); Karwiese 2012, 60, Nr. 231-233.

Elagabalus

- Ö. [ΑV]Τ Κ Μ ΑΝΤΩ[ΝΕΙΝ]ΟC; Elagabalus büstü, sağa.
A. [ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ] ΟΙΚΟVΜΕΝΙΚΑ, kesimde: Δ ΝΕΩ; agonistik ödül tacı, önünde yazıt: [ΕΦΕCΗΑ]

- 43*** 11,74 gr 31 mm 6 h. NY21.S17 (*Nymphai-on*, NYM.1). Ö. Kontrmark: C (*var.*)
RPC VI 4880 (temp.); Karwiese 2012, 145, Nr. 654. Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.

Annia Aurelia Faustina (Elagabalus)

- Ö. [ΑΝΝΙΑ] ΦΑVCTΕΙΝΑ CEB; Annia Faustina büstü, sağa.
A. [ΕΦΕCΙΩΝ Δ] ΝΕΟΚΟΡΩΝ; Artemis, ayakta, sağa, yanında köpek.
44* 10,2 gr 29,4 mm 6 h. 09-Y-3 (Yüzey). Ö. Kontrmark: C (*var.*)
RPC VI 4911 (temp.); Karwiese 2012, 157, Nr. 705. Kontrmark: Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.

Traianus Decius

- Ö. ΑV[Τ Κ] ΤΡΑΙΑΝΟC Δ[ΕΚΙΟC]; Traianus Decius büstü, sağa.
A. ΕΦ[ΕCΙΩΝ]; *astragali* oynayan iki genç, aralarında Artemis kült heykeli.
45* 4,57 gr 22,5 mm 6 h. 06-07 (Dorik Tapınak/*Heroon*)
RPC IX 629; Karwiese 2012, 210, Nr. 980.

Valerianus

- Ö. [ΑV]Τ Κ ΠΟ ΛΙΚ ΟVΑΛΕΡΙΑΝΟC; Valerianus büstü, sağa.
A. [ΑΡΤΕΜΙC] ΕΦΕCΙΩΝ; Artemis, ayakta, sağa, yanında köpek.
46* 5,95 gr 27 mm 6 h. 94-5 (Yüzey) Delik.
RPC X unassigned ID 61026; Karwiese 2012, 218, Nr. 1024.
Ö. []ΝΙ ΟVΑΛΕΡΙΑΝ[ΟC]; Valerianus büstü, sağa.
A. ΕΦΕCΙΩΝ []; Artemis, ayakta, sağa, yanında köpek.
47* 5,80 gr 28 mm 6 h. NY21.S14 (*Nymphai-on*, NYM.1) Kırık.
RPC X unassigned ID 60887-60888 (benzer, 3. neokori), 60956-60958, 60960-60961, 87032 (benzer, 4. neokori) Karwiese 2012, 220-221, Nr. 1032 (benzer, 3. neokori) ya da Nr. 1033 (benzer, 4. neokori).

38

39

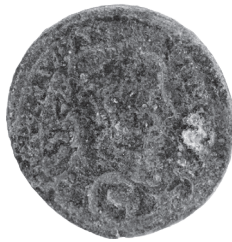
40

41

42

43

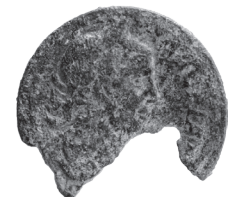
44

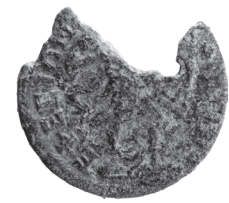
45

46

47

caesar Saloninus (Gallienus)

- Ö. ΛΙΚ ΣΑΛΩΝ ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC; Saloninus büstü, sağa.
A. Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, kesimde: ΕΦΕCΙΩΝ; Artemis, ayakta, sağa, sol diziyle bastırarak boynuzlarından tuttuğu geyiği yere düşürmekte.
48* 3,89 gr 21 mm 6 h. NY18.S8 (Forum, güneydoğu havuz, yüzey). Ö. Kontrmark: C (var.)
RPC X unassigned ID 60953, 82073; Karwiese 2012, 258, Nr. 1231 (3. *neokori*). Kontrmark: Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.

METROPOLIS

Salonina (Gallienus)

- Ö. ΣΑΛΩΝ ΚΡΥCΟΓΟΝΗ ΣΕΒΑ; Salonina büstü, sağa, omuzlarında hilal.
A. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ; Tykhe, ayakta, cepheden.
49* 6,66 gr 26,2 mm 12 h. NY14.S7 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia, C1.23)
RPC X unassigned ID 61187.

MILETOS CONVENTUS'U

MAGNESIA AD MAEANDRUM

Caracalla

- Ö. ΑΥΡ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC; Caracalla büstü, sağa.
A. ΜΑΓΝ[ΗΤΩΝ]; Dionysos, ayakta, sola.
50* 3,03 gr 17,3 mm 6 h. NY17.S16 (Cadde 3 Güney, C3G.2)
Schultz 1975, Nr. 210-211.

Maximinus

- Ö. [ΑΥ]Τ Κ Γ Ι ΟΥΗ ΜΑΞΙΜΕΙΝΟC; Maximinus büstü, sağa.
A. ΕΠΙ ΓΡ ΤΥΧΙΚΟΥ ΜΑΓΝΗΤΩΝ; Mên, ayakta, sola.
51* 13,9 gr 32,1 mm 5 h. 05-27 (Kütüphane/Cadde 3 Kuzey, C3K) = Hoffmann 2012, 102, Nr. 3, Taf. 62, 5-6 (hatalı çap: 27,1 mm). Ö. Kontrmark: Belirsiz.
RPC VI 5236 (temp.); Schultz 1975, Nr. 316.
Ö. [Γ ΙΟΥ] ΟΥΗ ΜΑΞ[ΙΜΕΙΝΟC]; Maximinus büstü, sağa.
A. ΜΑΓΝ[ΗΤΩΝ]; altar üzerinde kanatları

açık kartal, cepheden, başı sola.

- 52*** 4,26 gr 22,6 mm 6 h. NY22.S22 (Cadde 8 Batı, C8B.5)
RPC VI 5191 (temp.); Schultz 1975, Nr. 330.

Maximus

- Ö. Γ ΙΟΥ ΟΥΗ ΜΑΞΙΜΟC; Maximus büstü, sağa.
A. ΜΑΓΝΗΤΩΝ; altar üzerinde kanatları açık kartal, cepheden, başı sola.
53* 4,4 gr 22,5 mm 6 h. 2002-8 (Yüzey)
RPC VI 5205 (temp.; benzer Ö.); Schultz 1975, Nr. 380 (Benzer Ö.)

ALABANDA CONVENTUS'U

ALABANDA

Septimius Severus

- Ö. ΑΥ Κ Λ C ΣΕΥΗ[ΡΟC]; Septimius Severus büstü, sağa.
A. ΑΛΑΒΑΝΔΕΩΝ; Athena, ayakta, cepheden, başı sağa doğru.
54* 13,1 gr 30,4 mm 12 h. NY15.S24 (Kilise, APS2) Ö. Kontrmarklar: 1. Caracalla büstü, sağa, zeminde sağda A veya <; 2. C (var.)
BMC Caria, 32; SNG Cop. Caria I, 11; SNG Aulock Karien, 2395. Kontrmarklar: 1. Howgego 1985, 112, no. 39ii (var.); 2. Howgego 1985, 285, no. 816ii.

caesar Geta (Septimius Severus)

- Ö. [Π] C ΓΕ[Τ]Α[C K]; Geta büstü, sağa.
A. [ΑΛΑΒ] ΑΝΔ[ΕΩΝ]; Üç saplı defne dalı.
55* 9,5 gr 26,4 mm 12 h. 04-SBT-12 (*Stadion*, batı terası, SBT) Ö. Kontrmarklar: 1. Caracalla büstü, sağa, zeminde solda A; 2. Şua taçlı büst, sağa; 3. C (var.)
SNG Tüb. Karien-Lydien, 3348. Kontrmarklar: 1. Howgego 1985, 112, no. 39ii (var.); 2. Howgego 1985, 114, no. 52; 3. Howgego 1985, 285, no. 816ii.

HARPASA

Severus Alexander

- Ö. ΑΥ Κ Μ ΑΥΡCΕΥ ΑΑΞΑΝΔΡ (sic.); Severus Alexander başı, sağa.
A. ΑΡΡΑΧΗΝΩΝ; nehir tanrısı, sola doğru uzanmakta.
56* 6,03 gr 23,2 mm 12 h. 09-50 (*Gerontikon*, S18) = Özbiç 2014a, 130-131, no. 146,

Taf. 63.

RPC VI 5349 (temp.); Delrieux 2008, HP/17, no. 26 a-b.

NEAPOLIS AD HARPASUM

Maximinus Thrax Dönemi

Ö. []ΕΡΑ []ΝΚΛΗΤ[]; Senato büstü, sağa.

A. []ΥΡ ΝΕΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΠ ΓΡ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Β; Athena, ayakta cepheden, başı sola.

57* 6,1 gr 25 mm 6 h. NY21.S21 (*Nymphaion*, NYM, yüzey) Ö. Kontrmark: Ϛ (*var.*)
RPC VI 5337-5339 (temp. benzer görevli ismi); Delrieux 2008, 40-41, NP/11, no. 17, NP/13, no. 20; 47, NP/31, no. 11 (benzer görevli ismi). Kontrmark: Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.

Trebonianus Gallus

Ö. ΑΥΤ ΤΡΕΒΟΝΙΑΝΟC ΓΑΛΛΟC; Trebonianus Gallus büstü, sağa.

A. [Ν]ΕΑΠΟΛΕΙΤΩΝ; Dionysos, ayakta, sola.

58* 4,03 gr 21,4 mm 6 h. NY22.S20 (Cadde 8 Batı, C8B.4)
RPC IX 760; Delrieux 2008, NP/22, no. 37a-c.

ΑΝΤΙΟΚΗΕΙΑ ΑΔ ΜΑΕΑΝΔΡΟΜ

Domitianus

Ö. ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ CΕΒΑCΤΟC ΓΕΡΜΑΝΙΚΟC; Domitianus büstü, sağa.

A. ΕΠΙ ΜΕΛΗ ΘΕΟΝΤΟCΤΙ ΚΛ ΑΓΛΑΟΥ ΦΡΟΥΓΙ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ; Dionysos, ayakta, cepheden, başı sola.

59* 11,92 gr 27 mm 2 h. 03-10 (Kütüphane, R1'in kuzeydoğusu) = Hoffmann 2012, 101, Nr. 1, Taf. 62, 1-2.
RPC II 1217.

Antoninus Pius

Ö. [ΑΥ Κ(ΑΙ) ΤΙ ΑΙΑ (ΑΔ)] ΑΝ[ΤΩΝΕΙΝ(ΟC)]; Antoninus Pius büstü, sağa.

A. ΑΝΤΙΟΧΕ[ΩΝ]; Nike, ayakta, sağa.

60* 3,7 gr 18,1 mm 6 h. 04-K-01 (Kütüphane, S4 duvarı, yüzey) = Hoffmann 2012, 101-102, Nr. 2, Taf. 62, 3-4.
RPC IV.2 816 (temp.).

Marcus Aurelius

Ö. [ΑΥ ΚΑΙ Μ Α ΑΝΤΩΝΙΝΟC]; Marcus Aurelius büstü, sola.

A. ΑΝΤΙ[ΟΧΕΩΝ]; Demeter, ayakta, cepheden, başı sola.

61* 10,6 gr 27 mm 12 h. TR-00-1 (Tiyatro) = Kadioğlu – v. Rummel 2003, 105, Nr. 6, Abb. 5 = Kadioğlu 2006, 343, Nr. 703 ("Unbestimmt").
RPC IV.2 823 (temp.).

Gallienus

Ö. ΑΥ Κ ΠΟ ΛΙ ΓΑΛΛΙΗΝ[ΩC]; Gallienus büstü, sağa.

A. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ; Tykhe, ayakta, sola.

62* 10,15 gr 26 mm 6 h. 03-4 (*Gerontikon*, yüzey) = Özbil 2014a, 130, no. 145, Taf. 63. Ö. Kontrmark: Ϛ (*var.*)
RPC X unassigned ID 79101. Kontrmark: Howgego 1985, 282-286, no. 811-817ii; Johnston 2007, 104-107, no. 50-60.

Salonina (Gallienus)

Ö. [ΙΟΥ ΚΟΡ] CΑ[ΛΩΝΙ]; Salonina büstü, sağa, omuzlarında hilal.

A. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ; altar üzerinde kanatları açık kartal, cepheden, başı sağa.

63* 6,99 gr 25,7 mm 1 h. 95-4 (*Agora*, Doğu *Portiko*)
RPC X unassigned ID 60070.

ΑΦΡΟΔΙCΙΑC

Salonina (Gallienus)

Ö. ΚΟΡΝ CΑΛΩΝΙΝΑ; Salonina büstü, sağa, omuzlarında hilal.

A. ΑΦΡΟΔΙCΙΕΩΝ; Aphrodite kült heykeli, sağa.

64* 6,53 gr 24 mm 6 h. NY17.S21 (Roma Villası, DSY.2)
RPC X unassigned ID 60134; Mac Donald 1992, type 232.

ΚΙΒΥΡΑ CΟΝΒΕΝΤΟC'Υ

ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΑΔ ΛΥCΟΜ

Tiberius Dönemi

Ö. Apollon başı, sağa, arkasında *lyra*, önünde monogram: ΠΥΘ

A. [ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ]; Isis'in başlığı.

65* 2,85 gr 17,6 mm 12 h. NY17.S20 (Roma Villası, DSY.6)
RPC I 2905.

57

58

59

60

61

62

63

64

65

MS 2.-3. yüzyıl (?)

- Ö. Sarapis büstü, sağa.
A. ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ; şimşek demeti (?) üzerinde kanatları açık kartal, cepheden, başı sağa.
66* 3,52 gr 15,8 mm 6 h. 08-01 (*Agora*, *Kuzey Portiko*, AKP-S3)
RPC IV.2 -; SNG Cop. Phrygia II, 537 (Time of A. Pius); BMC Phrygia, 99-100 (Time of A. Pius); SNG Aulock Nach. IV, 8413 (Zeit des A. Pius).

SARDEIS CONVENTUS'U PHILADELPHIA

MS 3. yüzyıl

- Ö. ΦΙΛΑΔΕΛΦΙΑ; Tykhe büstü, sağa.
A. ΝΕΩΚΟΡΟΣ; Asklepios, ayakta, cepheden, başı sola.
67* 3,82 gr 20 mm 6 h. NY18.S39 (Roma Villası, MY.12)
Kurth 2020, Philadelphia 131; BMC Lydia, 50; SNG Hunterian I, 1961 = MacDonald 1905, 461.9; SNG Turkey 5.1, 451.

SMYRNA CONVENTUS'U MAGNESIA AD SIPYLUM

MS 3. yüzyıl

- Ö. [ΜΑΓ]ΝΗΧΙΑ; Tykhe büstü, sağa.
A. [ΜΑ]ΓΝΗΤΩΝ, kesimde [CΙΠ]ΥΛ; hörgüçlü boğa, ayakta, sola.
68* 5,7 gr 22,3 mm 6 h. NY19.S40 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia, C1.42)
RPC VIII unassigned ID 53782.

AIGAI

MS 2.-3. yüzyıl başı

- Ö. Tykhe büstü, sağa.
A. ΑΙΓΑΕΩΝ; Athena, ayakta, cepheden.
69* 3,56 gr 19 mm 6 h. 07-Env-35 (*Agora*, *Kuzey Portiko*, AKP.S4)
RPC IV.2 1770 (temp.; c. 100-218).

SYNNADA CONVENTUS'U SYNNADA

c. 138-161 ya da 193-218 (?)

- Ö. Athena büstü, sağa.
A. [CΥ]ΝΝΑΔΕΩΝ; *amphora* üzerinde duran baykuş, cepheden.
70* 2,36 gr 17,7 mm 6 h. NY16.S6 (Forum, F8)
RPC IV.2 9796 (temp.; c. 138-161 or 193-218?).

KYZIKOS CONVENTUS'U PARION

Aemilianus

- Ö. IMP M AEM AEMILIANVS A; Aemilianus büstü, sağa.
A. C G I H P; kanatlı Cupid ayakta, cepheden.
71* 4,11 gr 20,7 mm 6 h. NY16.S12 (Forum, F13)
RPC IX 377.

PROVINCIA ASIA - BELİRSİZ DARPANE

Augustus, MÖ c. 27-25, Dupondius

- Ö. []; Augustus başı, sağa.
A. Çelenk içinde CA.
72* 10,5 gr 27 mm 12 h. TR-00-5 (Tiyatro, *porta regia*, H1) = Kadioğlu - v. Rummel 2003, 105, Nr. 3, Abb. 2 = Kadioğlu 2006, 343, Nr. 700.
RPC I 2230 (c. 27 BC) ya da 2234 (c. 25 BC).

PROVINCIA MOESIA INFERIOR KALLATIS

MS 3. yüzyıl

- Ö. Demeter büstü, sağa.
A. ΚΑΛΛΑ[ΤΙΑΝΩ]Ν; sağa doğru giden gemi, zeminde solda Γ.
73* 6,92 gr 22 mm 6 h. NY18.S7 (Roma Villası, MY.3)
RPC VI 1753 (temp.; benzer).

TANIMLANAMAYAN ROMA EYALET SİKKELERİ

Antoninus Pius

- Ö. Antoninus Pius başı, sağa.
A. Belirsiz.
74* 6,48 gr 24,9 mm - 97-7 (*Agora*, *Doğu Portiko*, ADP) Ö. Kontrmark: ?; A. Kontrmark: Belirsiz.

Antoninuslar Dönemi (?)

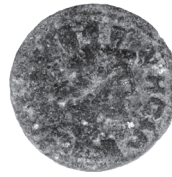
- Ö. [] AN[]; büst, sağa.
A. Zeus (?) tahtta oturmakta, sola.
75* 8,5 gr 24,6 mm 12 h. 03-8 (Akharaka, yüzey)
Ö. [] K-A[]; büst, sağa.
A. Ayakta figür, sola.
76* 6,77 gr 23 mm 1 h. 03-5 (Tiyatro, II. Podium)

66

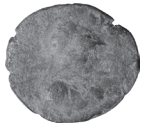
67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

Ö. Büst, sağa.

A. Belirsiz.

77* 8,86 gr 24,8 mm - 09-328 (*Agora*, Doğu *Portiko*, ABP 4) Ö. Kontrmark: Mên büstü, sağa.

78* 7,9 gr 24,8 mm - 97-5 (*Agora*, Doğu *Portiko*, ADP) Ö. *augusta* (?) büstü, kontrmark: Mên büstü, sağa.

Gordianus Pius

Ö. []T Γ []; Gordianus Pius büstü, sağa.

A. Belirsiz.

79* 4,72 gr 22,3 mm - NY17.S2 (Forum, F1)

Valerianus

Ö. AV K VAA []; Valerianus büstü, sağa.

A. Ayakta figür.

80* 5,40 gr 22,8 mm 6 h. NY12.S3 (*Gerontikon*, S22/Cadde 3 Güney, C3G.D5) = Özbiç 2014a, 131, no. 149, Taf. 63. Ö. Kontrmark: Ç (*var.*)

Gallienus

Ö. AVT ΠΟ ΛΙΚ []HNOÇ; Gallienus büstü, sağa.

A. Belirsiz.

81* 7,33 gr 26,8 mm - NY16.S10 (Forum, F13)

MS 1.-3. yüzyıl

Ö. Büst, sağa.

A. Ayakta figür.

82 7,6 gr 26 mm 6 h. TR-00-7 (Tiyatro, *Hypostenion* H1) = Kadioğlu - v. Rummel 2003, 105, Nr. 4, Abb. 3 = Kadioğlu 2006, 343, Nr. 701 ("Provinz Asia, *Dupondius*, AE, Augustus").

Ö. Büst, sağa.

A. Kadın figürü, ayakta, sola.

83 4,39 gr 24 mm 6 h. NY18.S6 (Roma Villası, MY.3) Ö. Kontrmark: Ç (*var.*)

Ö. ΔH []; Demos başı, sağa.

A. Belirsiz.

84* 5,62 gr 23,7 mm - NY14.S11 (*Gerontikon*, yüzey) Ö. Kontrmark: Ç (*var.*)

Ö. Büst, sağa.

A. Belirsiz.

85 8,21 gr 25,8 mm - 06-22 (*Gerontikon*, yüzey) = Özbiç 2014a, 131, no. 150, Taf. 63.

Ö. Kontrmark: Erkek başı (?)

86 8,01 gr 25,4 mm - 06-10 (*Gerontikon*, yüzey) = Özbiç 2014a, 131, no. 151, Taf. 63.

Ö. Kontrmark: Belirsiz figür.

87 8,03 gr 25,4 mm - 09-Y-4 (Yüzey) Ö. Kontrmark: Belirsiz.

88 7,38 gr 24,5 mm - NY13.S20 (Yüzey)

89 5,79 gr 22,4 mm - NY13.S19 (Yüzey) Ö. Kontrmark: Belirsiz figür.

90 4,96 gr 21,2 mm - 00-A-29 (*Agora*, Doğu *Portiko*, ADP.OK.10, yüzey) Ö. Kontrmark: Erkek başı.

91 4,5 gr 20,1 mm - 05-34 (Cadde 1 terası-*Plateia*, batı yaka) Ö. Kontrmark: Belirsiz.

92 2,3 gr 20,7 mm - NY19.S25 (Cadde 1-*Plateia*-batı yaka, C1B.1) Kırık.

93* 3,91 gr 19,5 mm - NY17.S17 (Cadde 1-*Plateia*-batı yaka, C1B.2) A. Kontrmarklar: 1. *Capricornus* 2. Γ (?)

94* 3,38 gr 19 mm - 93-5 (Yüzey) A. Kontrmark: *Capricornus*, altta yazı (?)

95* 5,33 gr 18,9 mm - 05-44 (Sarnıç yanındaki tonoz, yüzey) Ö. Kontrmark: Erkek başı (?)

96 5,17 gr 18,7 mm - 95-5 (*Agora*, Doğu *Portiko*) Ö. Kontrmark: Belirsiz figür.

97 4,9 gr 18,5 mm - NY14.S12 (*Agora*, yüzey) Ö. Kontrmark: Belirsiz.

98 11,1 gr 31,3 mm - NY15.S1 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-*Plateia*, C1.KM5)

99* 5,69 gr 25,4 mm - NY16.S7 (Forum, F8) Ö. Kontrmark: Mên büstü, sağa.

100 11,27 gr 25,2 mm - NY22.S17 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-*Plateia*, C1.40)

101 8,17 gr 26,0 mm - NY16.S20 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-*Plateia*, C1.24, yüzey)

102 6,63 gr 24,4 mm - 93-2 (*Agora*, C1)

103* 11,2 gr 30,2 mm - 05-43 (Cadde 3 Kuzey, C3K, yüzey) Ö. Kontrmark: Ç (*var.*)

104* 8,56 gr 30,9 mm - 06-19 (*Agora*, Kuzey *Portiko*, AKP.S2) Ö. Kontrmark: Ç (*var.*)

105* 11,11 gr 23,6 mm - 09-Y-2 (Yüzey) Ö. Kontrmark: 1. Belirsiz, 2- Ç (*var.*)

106 4,34 gr 22,6 mm - NY22.S28 (Yüzey)

107 3,83 gr 21,7 mm - 95-1 (*Gymnasium*, yüzey)

108 4,71 gr 20,3 mm - 93-4 (Yüzey)

109 4,23 gr 20,1 mm - 93-11 (Yüzey)

110 3,93 gr 19,2 mm - 93-10 (Yüzey) Ö. Kontrmark: Belirsiz.

111 4,77 gr 18,0 mm - NY20.S32 (Sütunlu Cadde/Cadde 1-*Plateia*, C1.51) Ö. Kontrmark: Belirsiz.

77

78

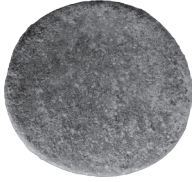
79

80

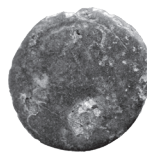
81

84

93

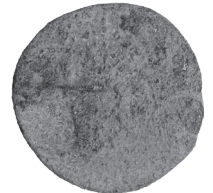
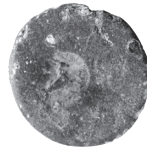
94

95

99

103

104

105

KAYNAKÇA

Arslan, M. 1996. "Greek and Greek Imperial Coins Found During the Çankırıkapı Excavations at Ankara." R. Ashton (ed.), *Studies in Ancient Coinage from Turkey*. BIAA Monograph 17. London: The Royal Numismatic Society, 107-114.

Akdoğru Arca, E. N. 2016. "Iulius Iulianus Phrygia-Caria Eyaletinin İlk Valisi miydi?" B. Takmer – E. N. Akdoğru Arca – N. Gökalp Özdil (ed.), *Vir doctus Anatolicus, Studies in Memory of Sencer Şahin/Sencer Şahin Anısına Yazılar*. Philia Suppl. 1. İstanbul: Kabalıcı, 60-73.

Akdoğru Arca, E. N. – N. Gökalp Özdil 2022a. "Hellenistik Dönem'de Nysa." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 50-59.

Akdoğru Arca, E. N. – N. Gökalp Özdil 2022b. "Roma İmparatorluk Dönemi'nde Nysa." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 62-75.

Atlan, S. 1976. *1947-1967 Yılları Side Kazıları Sırasında Elde Edilen Sikkeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Baldus, H. R. 2006. *Fundmünzen aus den Jahren 1962-1998*. Didyma III.3. Mainz: Philipp von Zabern.

Beckmann, M. 2022. "Gymnasion." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 298-313.

Bell, H. W. 1916. *Coins. Part 1: 1910-1914*. Sardis XI. Leiden: Brill.

Bell, H. W. 1902. "Coins from Assos." J. T. Clarke – F. H. Bacon – R. Koldewey, *Investigations at Assos: Expedition of the Archaeological Institute of America. Drawings and Photographs of the Buildings and Objects Discovered during the Excavations of 1881, 1882, 1883*. London: Quaritch, 295-313.

Bellinger, A. R. 1961. *The Coins. Troy*. Supplementary Monograph II. Princeton, N.J.: Princeton University.

Bennett, R. 2017. "Ann Johnston and the So-called 'Pseudo-Autonomous' Coins Thirty Years on." *NC* 177:185-200.

Blümel, W. 2019. *Die Inschriften von Nysa*. Die Inschriften von Tralleis und Nysa. Teil II. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.

BMC Caria. B. V. Head 1897. *British Museum Catalogue of Greek Coins. Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodes, etc*. London: The Trustees.

BMC Lydia. B. V. Head 1901. *British Museum Catalogue of Greek Coins. Catalogue of the Greek Coins of Lydia*. London: The Trustees.

BMC Phrygia. B. V. Head 1906. *British Museum Catalogue of Greek Coins. Catalogue of the Greek Coins of Phrygia*. London: The Trustees.

Caccamo Caltabiano, M. – B. Carroccio – M. Puglisi 2014. "The Coins and the Relational Network of Kyme: Evidence from the Italian Excavations." K. Dörtlük – O. Tekin – R. Boyraz Seyhan (ed.), *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi, 25-28 Şubat 2013, Antalya, Bildiriler / First International Congress of the Anatolian Monetary History and Numismatics, 25-28 February 2013, Antalya, Proceedings*. Antalya: Suna-İnan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 139-156.

Callataÿ, F. de – F. Delrieux 2010. "Karian Numismatics in the Fonds Louis Robert (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres)." R. van Bremen – J.-M. Carbon (ed.), *Hellenistic Karia: Proceedings of the First International Conference on Hellenistic Karia, Oxford, 29 June-2 July 2006*. Bordeaux: Ausonius, 23-39.

CoinH II. M. J. Price 1976. *Coin Hoards II*. London: The Royal Numismatic Society.

Çizmeli Öğün, Z. 2017. "Les monnaies provenant des fouilles archéologiques en Asie Mineure." L. Bricault – A. Burnett – V. Drost – A. Suspène (ed.), *Rome et les Provinces. Monnayage et Histoire. Mélanges offerts à Michel Amandry*. Bordeaux: Ausonius, 273-290.

Çizmeli Öğün, Z. – M. C. Marcellesi 2011. "Réseaux d'échanges régionaux en Asie Mineure occidentale: l'apport des monnaies de fouilles." M. C. Marcellesi – T. Faucher – O. Picard (ed.), *Nomisma: La circulation monétaire dans le monde grec antique. actes du colloque international Athènes, 14-17 avril 2010*. BCH

Suppl. 53. Athènes, Paris: École Française d'Athènes, Diffusion de Boccard, 297-343.

Çizmeli Öğün, Z. – C. Özbil – D. Ö. Yalçın 2016. "Antik Dönem Anadolu Nümismatiği: Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Sikkelerin Bibliyografyası." Z. Çizmeli Öğün (ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 3: Anadolu Numismatik Çalıştayı*. Anadolu Anatolia Ek Dizi I.3. Ankara: Ankara Üniversitesi, 241-266.

Delrieux, F. 2008. *Les monnaies des cités grecques de la basse vallée de l'Harpasos en Carie (IIe siècle a.C. - IIIe siècle p. C.)*. Bordeaux: Ausonius.

Delrieux, F. 2010. "Monnaies Découverts sur le Site." P. Debord – E. Varinlioğlu, *Cités de Carie: Harpasa, Bargasa, Orthosia dans l'Antiquité*. Rennes: Univ. de Rennes, 209-228.

Delrieux, F. 2011. *Les monnaies du Fonds Louis Robert: (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres)*. Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres 45. Paris: Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.

Demirtaş, N. 2014. "İzmir (Smyrna) Agora Kazısı 2002-2003 Yılları Sikke Buluntuları." *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 4.8:111-138.

Eberhardt, J. – B. Weisser 2020. "Die Fundmünzen von Priene im Kontext." A. Filges – İ. H. Mert – W. Raeck (ed.), *Priene von der Spätklassik bis zum Mittelalter. Ergebnisse und Perspektiven der Forschungen seit 1998*. Asia Minor Studien 94. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH, 251-286.

Erol, A. 2005. Perge Kazı Sikkeleri: 1989-1998. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Ersoy, A. – M. Önder – H. Turan 2014. *Antik Smyrna Sikkeleri (2008-2012) / Coins From Ancient Smyrna Excavations (2008-2012)*. İzmir: İzmir Ticaret Odası.

Evans, J. D. 2018. *Coins from the Excavations at Sardis. Their Archaeological and Economic Contexts: Coins from the 1973 to 2013 Excavations*. SardisMon 13. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Forrer L. 1926. *Descriptive Catalogue of the Collection of Greek Coins Formed by Sir Hermann Weber II.I*. London: Spink & Son.

Franke, P. R. – M. K. Nollé 1997. *Die Homonoia-Münzen Kleinasiens und der thrakischen Randgebiete. 1. Katalog*. Saarbrücker Studien Zur Archäologie und Alten Geschichte 10. Saarbrücken: Saarbrücker Druckerei und Verlag.

French, D. H. 1988. *Roman Roads and Milestones of Asia Minor. Fasc. 2: An Interim Catalogue of Milestones, Part 1*. BAR-IS 392; BIAA Monograph 9. Oxford: British Archaeological Reports. <https://doi.org/10.30861/9780860545064>

French, D. H. 2012. *Roman Roads and Milestones of Asia Minor Vol. 3: Milestones, Fasc. 3.1: Republican*. BIAA Electronic Monograph 1. London: British Institute at Ankara. <https://doi.org/10.18866/biaa/e-01>

French, D. H. 2014. *Roman Roads and Milestones of Asia Minor Vol. 3: Milestones, Fasc. 3.5: Asia*. BIAA Electronic Monograph 5. London: British Institute at Ankara. <https://doi.org/10.18866/biaa/e-05>

Gökalp Özdiş, N. 2016. "The Heavy Athlete M. Aurelius Eutychion from Nysa ad Maeandrum." *Philia* 2:163-176.

Gökalp Özdiş, N. – E. N. Akdoğan Arca 2022a. "Antik Kaynaklar Işığında Nysa'ya Genel Bakış." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 40-49.

Gökalp Özdiş, N. – E. N. Akdoğan Arca 2022b. "Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia Epigrafik Buluntuları." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 130-144.

Grant, M. 1969. *From Imperium to Auctoritas. A Historical Study of Aes Coinage in the Roman Empire, 49 B.C.-A.D. 14* (reprinted). Cambridge, England: University Press.

Hill, G. F. 1914. "The Coinage of Pisidian Antioch." *NC 4th Series* 14:299-313.

Hoffmann, S. 2012. "Die Fundmünzen aus dem Bereich der Bibliothek." V. M. Stročka – S. Hoffmann – G. Hiesel, *Die Bibliothek von*

Nysa am Mäander. Forschungen in Nysa am Mäander 2. Darmstadt/Mainz: Philipp von Zabern, 100-106.

Howgego, C. 1982. "Coinage and Military Finance: The Imperial Bronze Coinage of the Augustan East." *NC* 142:1-20.

Howgego, C. 1985. *Greek Imperial Countermarks. Studies in the Provincial Coinage of the Roman Empire*. London: The Royal Numismatic Society.

İdil, V. 2006. "Neueste Grabungsergebnisse von der Agora in Nysa am Mäander." W. Hoepfner – L. Lehmann (ed.), *Die Griechische Agora. Bericht über ein Kolloquium am 16. März 2003 in Berlin*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 66-76.

İdil, V. 2022. "Agora." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 270-279.

Johnston, A. 1981. "The Greek Coins." T. V. Buttrey – A. Johnston – K. Mackenzie – M. Bates, *Greek, Roman, and Islamic Coins from Sardis*. SardisMon 7. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1-89.

Johnston, A. 1985. "The so-called pseudo-autonomous Greek Imperials." *ANSMN* 30:89-112.

Johnston, A. 2007. *Greek Imperial Denominations, ca. 200–275. A Study of the Roman Provincial Bronze Coinages of Asia Minor*. London: The Royal Numismatic Society.

Kadioğlu, M. 1999. "Der Opus Sectile-Boden aus dem Gerontikon-Bouleuterion von Nysa ad Maeandrum." *Studien zum antiken Kleinasien IV*. Asia Minor Studien 34. Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH, 175-188.

Kadioğlu, M. 2006. *Die Scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander*. Forschungen in Nysa am Mäander 1. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Kadioğlu, M. 2008. "Ein Porträtfragment des Lucius Verus? aus dem Gerontikon von Nysa am Mäander." E. Winter (ed.), *Vom Euphrat an den Bosphorus. Kleinasien in der Antike. Festschrift für Elmar Schwertheim zum 65. Geburtstag*. 2 Bde. Asia Minor Studien 65.2, 359-366.

Kadioğlu, M. 2011. "Vorbericht über die Arbeiten im Gerontikon von Nysa am Mäander 2006-2009." *JdI* 126, 2011:107-154.

Kadioğlu, M. 2014. *Das Gerontikon von Nysa am Mäander*. Forschungen in Nysa am Mäander 3. Darmstadt/Mainz: Philipp von Zabern.

Kadioğlu, M. 2022a. "Tiyatro ve Podyum Frizleri." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 158-205.

Kadioğlu, M. 2022b. "Yaşlılar Meclisi "Gerontikon - Odeion." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 250-269.

Kadioğlu, M. – C. Özbil Serin 2011. "Atça'da (Aydın) Bulunan Yeni Bir Miltaş." H. Taşkiran – M. Kartal – K. Özçelik – M. B. Kösem – G. Kartal (ed.), *Işın Yalçinkaya'ya Armağan/Studies in Honour of Işın Yalçinkaya*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 127-131.

Kadioğlu, M. – S. H. Öztaner 2022. "Nysa Kent Planlaması – Cadde Sokak Sistemi." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 86-107.

Kadioğlu, M. – P. von Rummel 2003. "Frühbyzantinische Funde aus dem Theater von Nysa am Mäander." *Anatolia* 24:103-119. https://doi.org/10.1501/andl_0000000291

Keleş, V. – F. Kızıyalçın Oyarçin 2022. "Philippi Coins found in Parion Excavations." *Thracia Balcanica* 1:121-132.

Karwiese, S. 1982. "Ephesos 1981. Liste der Fundmünzen." *AnzWien* 119:86-102.

Karwiese, S. 1986. "Vorausliste der ephesischen Fundmünzen 1983-1985." *AnzWien* 123:110-161.

Karwiese, S. 2003. "Liste der Fundmünzen aus den Grabungen in Hanghaus 1 in Ephesos 1968 bis 1998." C. Lang-Auinger (ed.), *Hanghaus 1 in Ephesos. Funde und Ausstattung*. FiE VIII/4. Wien: Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 340-355.

Karwiese, S. 2012. *Die Münzprägung von Ephesos 5*. Veröffentlichungen des Instituts für Numismatik und Geldgeschichte 14. Wien:

Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik.

Kızıyalçın Oyarçın, F. 2022. Parion Kazılarında Bulunan Roma Eyalet Sikkeleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.

Kourouniotis, K. 1924. "Ανασκαφαί ἐν Νύση τῆ ἐπὶ Μαϊάνδρω." *Αρχαιολογικόν δελτίον* 7, 1921-1922:1-88; 227-246.

Köker, H. 2007a. "The Roman Provincial, Roman Imperial, Byzantine, Medieval and Islamic Coins from the 1952-3 Excavations at Cyzicus." *NC* 167:305-314.

Köker, H. 2007b. Perge Kazı Sikkeleri: 1999-2004. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Kurth D. 2020. *Greek and Roman Provincial Coins. Lydia (4 Vols)*. İstanbul: Ege Yayınları.

Lane, E. N. 1975. *Corpus Monumentorum Religionis dei Menis II. The Coins and Gems*. ÉPRO 19/2. Leiden: Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004294851>

Lane, E. N. 1976. *Corpus Monumentorum Religionis dei Menis III. Interpretations and Testimonia*. ÉPRO 19/3. Leiden: Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004294868>

Lenger, D. S. 2009. Les monnaies grecques et provinciales romaines trouvées à Assos. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Université Paris-Sorbonne IV: Paris.

Lenger, D. S. 2012. "Coins from the Tieion Excavations, Including an Unpublished Koinon Bithynion Coin." *NC* 172:343-346.

Lenger, D. S. 2016. "Assos Kazılarında Bulunan Hellen ve Roma Eyalet Sikkeleri." Z. Çizmeli Ögün (ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 3: Anadolu Numismatik Çalıştayı*. Anadolu Ek Dizi I.3. Ankara: Ankara Üniversitesi, 113-119.

Lenger, D. S. – S. Atasoy 2015. "Tios Kazılarında Bulunan Sikkeler-Coins from the Tios Excavation." S. Atasoy – Ş. Yıldırım (ed), *Zonguldak'ta Bir Antik Kent: Tios-2006-2012 Arkeolojik Çalışmaları ve Genel Değerlendirme / An Ancient City in Zonguldak: Tios-General Assess-*

ment of Works between 2006 and 2012. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 381-415.

Lightfoot, C. S. 2012. "Hellenistic, Roman, and Byzantine Coin Finds." C. Katsari – C. S. Lightfoot – A. Özme, *The Amorium Mint and the Coin Finds*. Amorium Reports 4. Berlin: Akademie Verlag GmbH, 111-172. <https://doi.org/10.1524/9783050058290.110>; <https://doi.org/10.1524/9783050058290.121>

MacDonald, G. 1905. *Catalogue of the Greek Coins in the Hunterian Collection, University of Glasgow 3. Further Asia, Northern Africa, Western Europe*. Glasgow: J. Maclehose and Sons.

Mac Donald, D. J. 1976. *Greek and Roman Coins from Aphrodisias*. BAR Supplementary Series 9. Oxford: British Archaeological Reports. <https://doi.org/10.30861/9780904531411>

Mac Donald, D. J. 1992. *The Coinage of Aphrodisias*. London: Royal Numismatic Society.

Mannspurger, D. 2006. "Vom Zahlungsmittel zum Leitartefakt-Münzen und Münzfunde in Ilion." M. O. Korfmann (ed.), *Troia. Archäologie eines Siedlungshügels und seiner Landschaft*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 265-274.

Martini, R. 1992. "Emissioni Semi Autonome." N. Vismara, *Monetazione provinciale romana II. Collezione Winsemann Falghera 5. Valerianus-Aurelianus-semi autonome*. Glaux 8. Milano: Edizioni Ennerre S.r.l, 1205-1257.

Moretti, L. 1953. *Iscrizioni agonistiche greche*. Roma: Signorelli.

Özbil, C. 2014a. "Coin Finds." M. Kadioğlu, *Das Gerontikon von Nysa am Mäander*. Forschungen in Nysa am Mäander 3. Darmstadt/Mainz: Philipp von Zabern, 129-139.

Özbil, C. 2014b. "Nysa Kazısı Sikkeler Buluntuları (1992-2012)." K. Dörtlük – O. Tekin – R. Boyraz Seyhan (ed.), *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi, 25-28 Şubat 2013, Antalya, Bildiriler / First International Congress of the Anatolian Monetary History and Numismatics, 25-28 February 2013, Antalya, Proceedings*. Antalya: Suna-İnan Kıracı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 429-436.

Özbiç, C. 2017. Nysa Sikkeleri. Yayımlanmamış Birleşik Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Özbiç, C. 2022. "Nysa'da Sikke Üretimi ve Kullanımı." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 356-397.

Öztaner, S. H. 2016. "La Basilique Civile de Nysa du Méandre", *Anatolia Antiqua* XXIV:311-320. <https://doi.org/10.4000/anatoliaantiqua.389>

Öztaner, S. H. 2018a. "Nysa Antik Kenti Şehir Planlaması." *Yarının Kentleri, II. Uluslararası Şehir, Çevre ve Sağlık Kongresi, Tam Metinler Kitabı*. 843-849.

Öztaner, S. H. 2018b. "Nysa Çarşı Bazilikası." *XVII. Türk Tarih Kongresi (15-17 Eylül 2014, Ankara) Kongreye Sunulan Bildiriler, I. Cilt, Eski Anadolu Uygarıkları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 517-532.

Öztaner, S. H. (ed.) 2022a. *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Öztaner, S. H. 2022b. "Büyük Menderes Vadisinin Çift Yakalı Kenti: Nysa ad Maeandrum." *Lycus Dergisi* 6:225-250. <https://doi.org/10.54577/lycus.1219100>

Öztaner, S. H. 2022c. "Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia (Doğu Yaka)." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 110-129.

Öztaner, S. H. 2022d. "Nysa Sütunlu Caddesi (Cadde 1 / Plateia)." S. Nurdan – M. Özler (ed.) *XVIII. Türk Tarih Kongresi (1-5 Ekim 2018, Ankara) Kongreye Sunulan Bildiriler, I. Cilt, Arkeoloji - Roma ve Bizans Tarihi ve Medeniyeti - Sanat Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 369-380.

Öztaner, S. H. 2022e. "Forum-Çarşı Bazilikası-Anıtsal Giriş." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 222-240.

Öztaner, S. H. 2022f. "Nysa Su Yapıları." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 280-297.

Öztaner, S. H. – M. Kadioğlu 2022. "Araştırma Tarihçesi." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 24-37.

Öztaner, S. H. – E. N. Akdoğu Arca – N. Gökalp Özdil 2014. "Nysa ad Maeandrum'daki Yeni Bulgular Üzerine Bir Değerlendirme." Ç. Akşit – S. Kalaycıoğulları – R. Kayapınar – R. Öztürk – C. Üstünel Keyinci (ed.), *In Memoriam Filiz Öktem*. Ankara: Ankara Üniversitesi, 225-246.

Peker, N. 2022: "Bir Kentin Dönüşümü: Geç Antik Çağ ve Bizans Dönemi Nysası." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 76-83.

Pennestrì, S. 2003-2004. "Monete degli scavi a Iasos." *Bolletino di Numismatica* 40-43:269-282.

Peter, U. 2017. "Die 'pseudo-autonomen' Münzen von Moesia Inferior- ein erster ikonographischer Überblick." *NC* 177:245-259.

Pick, B. 1898. *Die antiken Münzen Nord-Griechenlands. 1. Die antiken Münzen von Dacien und Moesien. 1. Halbband*. Berlin: Georg Reimer.

Polosa, A. 2003. "Moneta dalle campagne di scavo 2000-2001." E. Equini Schneider (ed.), *Un porto tra Oriente e Occidente*. Elaiussa Sebaste II-2. Roma: L'Erma di Bretschneider, 570-596.

Regling, K. 1913a. "Überblick über die Münzprägung von Nysa." W. von Diest, *Nysa ad Maeandrum. Nach Forschungen und Aufnahmen in den Jahren 1907 und 1909*. JdI-EH 10. Berlin: G. Reimer, 70-103.

Regling, K. 1913b. "Verzeichnis der bei den Ausgrabungen von Pergamon gefundenen Münzen." A. Conze – O. Berlet – A. Philippson – F. Gräber, *Stadt und Landschaft*. AvP I.2. Berlin: G. Reimer, 355-363.

Regling, K. 1927. *Die Münzen von Priene*. Berlin: H. Schoetz & Co. GmbH.

RIC I. C. H. V. Sutherland 1984. *The Roman Imperial Coinage. Vol. I., Augustus to Vitellius (2nd ed.)*. London: Spink & Son.

- RIC II.1. I. Carradice – T. V. Buttrey 2007. *The Roman Imperial Coinage. Vol. II Part 1, from AD 69 to 96: Vespasian to Domitian (2nd ed.)*. London: Spink & Son.
- Robert, L. 1966. *Monnaies antiques en Troade*. Genève: Droz.
- RPC I. A. Burnett – M. Amandry – P. P. Ripollès 1992. *Roman Provincial Coinage I. From the death of Caesar to the death of Vitellius (44 BC-AD 69)*. London - Paris: British Museum Press - Bibliothèque Nationale de France. https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=1 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC II. A. Burnett – M. Amandry – I. Carradice 1999. *Roman Provincial Coinage II. From Vespasian to Domitian (AD 69-96)*. London - Paris: British Museum Press - Bibliothèque Nationale de France. https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=2 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC IV.2. V. Heuchert 2005-. *Roman Provincial Coinage IV.2. From Antoninus Pius to Commodus (AD 138-192): Asia*. Roman Provincial Coinage Online. http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=5 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC VI. D. Calomino – A. Burnett 2017-. *Roman Provincial Coinage VI. From Elagabalus to Maximinus (AD 218-238)*. Roman Provincial Coinage Online: http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=11 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC VII.1. M. Spoerri Butcher 2006. *Roman Provincial Coinage VII.1. de Gordien Ier a Gordien IIIer (238-244 ap. J.-C.)*. London - Paris: British Museum Press - Bibliothèque Nationale de France. https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=13 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC VIII. J. Mairat – M. Spoerri Butcher (ed.) 2020-. *Roman Provincial Coinage VII.1. Philip (AD 244-249)*. Roman Provincial Coinage Online: https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=15 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC IX. A. Hostein – J. Mairat 2016. *Roman Provincial Coinage IX. From Trajan Decius to Uranius Antoninus (AD 249-254)*. London - Paris: British Museum Press - Bibliothèque Nationale de France. https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=16 (erişim tarihi: 10.09.2023).
- RPC X. W. E. Metcalf (ed.) 2023. *Roman Provincial Coinage VII.1. Valerian to Diocletian (AD 253-297)*. Roman Provincial Coinage Online: https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?volume_id=17 (erişim tarihi: 10.12.2023).
- Sancaktar, H. 2011. "Antiokheia (Pisidia) Kazısı Sikkeleri: 2008-2012." K. Dörtlük – O. Tekin – R. Boyraz Seyhan (ed.), *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi, 25-28 Şubat 2013, Antalya, Bildiriler / First International Congress of the Anatolian Monetary History and Numismatics, 25-28 February 2013, Antalya, Proceedings*. Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 515-524.
- Sancaktar, H. 2013. "2012 Yılı Pisidia Antiokheia Kazısı Sikkeleri: Ön Rapor." B. Hürmüzlü – M. Fırat – A. Gerçek (ed.), *Pisidia Araştırmaları Sempozyumu Bildiri Metinleri (05-06.11.2012) Pisidia Araştırmaları 1-I*. Isparta: S.D.Ü. Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi, 368-377.
- Schachinger, U. 2016. "Der Münzumlaf in Ephesos von hellenistischer Zeit bis in die spätbyzantinische Periode - ein Überblick." G. Grabherr – B. Kainrath (ed.), *Akten des 15. Österreichischen Archäologentages in Innsbruck, 27. Februar - 1. März 2014*. Innsbruck: Innsbruck University Press, 307-320.
- Schultz, S. 1975. *Die Münzprägung von Magnesia am Mäander in der Römischen Kaiserzeit*. Berlin: Akademie-Verlag.
- Sezer, V. – M. Tuna – R. Peker 1988. "Nysa Tiyatrosu Dış Cephe ve Doğu-Batı Girişleri Açma Çalışmaları." *TürkArkDerg* 27:85-100.
- Sezer, V. – M. Tuna – R. Peker 1989. "Nysa Tiyatrosu'nda Skene Kazısı ve Podyumlar." *Türk ArkDerg* 28:307-322.
- SNG Aulock Karien. K. Kraft – D. Kienast 1962. *Sylloge Nummorum Graecorum: Deutschland. Sammlung von Aulock: Heft 7. Karien*. Berlin: Gebr. Mann.

SNG Aulock Nach. IV. H. von Aulock – P. R. Franke 1968. *Sylloge Nummorum Graecorum: Deutschland Sammlung von Aulock. Heft 17. Nachträge 3. Ionien, Karien, Lydien*. Berlin: Gebr. Mann.

SNG Cop. Caria I. N. Breitenstein 1947. *Sylloge Nummorum Graecorum: Denmark. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum. Part 25. Caria 1: (Alabanda-Orthosia)*. Copenhagen: Munksgaard.

SNG Cop. Lydia I. N. Breitenstein 1947. *Sylloge Nummorum Graecorum: Denmark. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum. Part 27. Lydia 1: (Acra-sus-Saitta)*. Copenhagen: Munksgaard.

SNG Cop. Phrygia II. N. Breitenstein 1947. *Sylloge Nummorum Graecorum: Denmark. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum. Part 30. Phrygia 2: (Grimenothyrae-Trajanopolis)*. Copenhagen: Munksgaard.

SNG Hunterian I. J. Goddard – I. A. Carradice 2004. *Sylloge Nummorum Graecorum: Great Britain 12. The Hunterian Museum University of Glasgow: Part 1. Roman provincial coins, Spain - Kingdoms of Asia Minor*. London: Oxford University Press.

SNG Leypold I. W. Szaivert – C. Daburon 2000. *Sylloge Nummorum Graecorum: Österreich. Sammlung Leypold, Wiener Neustadt: KleinasiatISChe Münzen der Kaiserzeit. 1 Pontus - Lydien*. Vienna: Institut für Numismatik und Geldgeschichte.

SNG Mün. Phrygien. W. Leschhorn 1989. *Sylloge Nummorum Graecorum: Deutschland. Staatliche Münzsammlung München. Heft 24. Phrygien*. München: Hirmer.

SNG Turkey 5.1. O. Tekin – S. Altınoluk – E. Sağır 2011. *Sylloge Nummorum Graecorum: Turkey 5. Tire Museum. 1. Roman provincial coins from Ionia, Lydia, Phrygia and, etc*. İstanbul: Turkish Institute of Archaeology.

SNG Tüb. Karien-Lydien. D. Mannsperger 1994. *Sylloge Nummorum Graecorum: Deutschland. Münzsammlung der Universität Tübingen. Heft 5. Karien und Lydien*. München: Hirmer.

Sönmez, B. 2022a. "Sütunlu Cadde/Cadde 1-Plateia Seramikleri." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 145-157.

Sönmez, B. 2022b. "Çarşı Bazilikası Seramikleri." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 244-249.

Strocka, V. M. – S. Hoffmann – G. Hiesel 2012. *Die Bibliothek von Nysa am Mäander*. Forschungen in Nysa am Mäander 2. Darmstadt/Mainz: Philipp von Zabern.

Strocka, V. M. 2022. "Kütüphane." S. H. Öztaner (ed.), *Nysa. Çift Yakalı Kent*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 316-327.

Şen, T. N. 2003. Perge Akropolis Kazı Sikkeleri: 1994-2003. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Tek, A. T. 2009. "1971-2002 Yılları Arasında Arykanda Kazılarında Bulunan Pamphylia Bölgesine Ait Sikkeler." O. Tekin – A. Erol (ed.), *Ancient History, Numismatics and Epigraphy in the Mediterranean World. Studies in Memory of Clemens E. Bosch and Sabahat Atlan and in Honour of Nezahat Baydur*. İstanbul: Ege Yayınları, 345-356.

Tek, A. T. 2016. "Coin finds from Side in Pamphylia: A preliminary assessment of finds made between 1947-2015." *AJN* 62:231-250.

Tek, A. T. 2019. "Greek and Roman Provincial Coins Found at Aphrodisias: Preliminary Results from the 1998-2019 Seasons." *Colloquium Anatolicum* 18:155-182.

Tek, A. T. – H. Köker – E. Sarıiz 2015. "Stratonikeia 2008-2014 Sezonları Sikkeler Buluntuları Hakkında Ön Rapor." B. Söğüt (ed.), *Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları*. Stratonikeia Çalışmaları I. İstanbul: Ege Yayınları, 137-141.

Tekin, O. 1993. *Bibliography Of Ancient Numismatics For Anatolia / Antik Anadolu Numismatiği Bibliyografyası*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Tekin, O. 1994. "Some Greek Imperial Coins Found at Perge." *Anadolu Araştırmaları* 13:179-188.

Travaglini, A. 2010. "1. Monete Greche." A. Travaglini – V. G. Camilleri (ed.), *Le Monete. Campagne di Scavo 1957-2004*. Hierapolis di Frigia IV. İstanbul: Ege Yayınları, 5-24.

Türkmen, H. 2004. Tralleis Kazılarında Bulunan Roma İmparatorluk Dönemi Sikkeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.

Ünal, E. 2009. "Greek, Roman, Byzantine, Medieval and Islamic Coins from the Excavations at Kyme, Aiolis, 1951-1954." *NC* 169:407-423.

Voegtli, H. 1993. *Die Fundmünzen aus der Stadtgrabung von Pergamon*. Berlin/New York: W. de Gruyter.

von Diest, W. 1913. *Nysa ad Maeandrum. Nach Forschungen und Aufnahmen in den Jahren 1907 und 1909*. *JdI-EH* 10. Berlin: G. Reimer.